

Täysistunto

Torstai 18.2.2016 klo 15.59—20.29

3. Nollasopimusten kieltäminen lailla

Kansalaisaloite KAA 5/2015 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: (koputtaa) Nyt jatketaan täysistuntoa. Pyydän siirtämään kaikki kokoukset salin ulkopuolelle. Keskitymme kuuntelemaan seuraavaa asiaa.

Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelu

17.02 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kansalaislakialoitetta nollatyösopimusten kieltämiseksi on ilolla tervehdittävä yhtenä työelämän uudistajana, joka myös turvaa niiltä suoranaisilta laittomuuksilta, joita tämän päivän työntekijät joutuvat kohtaamaan omista työsuhteissaan.

Ikäviä esimerkkejä ovat juuri senkaltaiset, että meidän julkisissa palveluissa, esimerkiksi sairaaloissa, on jopa kahden vuoden työsuhteita, joissa edelleen on kuitenkin nollatyösopimus. Tämä on nopea tapa kiertää esimerkiksi sairausajan palkanmaksu ynnä muuta, ja tämä nollasopimus asettaa tämän työntekijän erityisen hankalaan asemaan. Hän sitoutuu olemaan työnantajansa käytettävissä 40 tuntia, mutta hänelle ei kuitenkaan luvata työaika kuin se nolla. Jos työvuorosta perusteettomasti kieltäytyy, vedoten johonkin muuhun syyhyn — eli että on vaikka lapsenhoito järjestettävänä — niin voi olla varma, että tällainen henkilö ei seuraavalla kertaa ole tavoiteltavien työntekijöiden joukossa vaan tulee niin sanotusti syrjityksi siinä työsuhteessa. Hän on sidottuna sopimukseen, ja silloin töiden muualta ottaminen sinä aikana on mahdotonta.

Onkin erittäin hyvä, että tämä aloite on täällä käsittelyssä. Toivon sille hyvää menestystä eduskunnan käsittelyssä ja erityisesti hyvää harkintaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa, että puntaroidaan ne kaikki asiat, mitä tässä aloitteessa mukana on tuotu. On muistettava, että ansiosidonnaisen peruspäivärahan ehto eli työssäoloehto täyttyy siitä tässä laissa mainitusta 18 tunnista viikossa. Muussa tapauksessa henkilö, joka on nollasopimuksella ja jolla ei tule sitä 18:aa viikkotuntia täyteen, ei ole täyttänyt työssäoloehto.

Tämän vaikutukset esimerkiksi vuokratyömarkkinoilla ovat aika raskaat. Erityisesti vuokratyön tekijät joutuvat kohtaamaan välittömästi sairastuttuaan sen kohtalon, että heitä ei kutsutakaan töihin. Eli jostain kumman syystä se aiottu ja suunniteltu työvuorokin peruuntuu sen vuoksi, että näin on mahdollista välttää sairausajan palkanmaksu. On erityisen tärkeätä huomata, että tässä on kyse työsuhdeturvasta, jonka työntekijä on ansainnut. Lasket, vakuutusmaksut, ruoka on ostettava, ja silloin pitää pyrkiä turvaamaan, että sillä työntekijällä on joku käsitys ja ennustettavuus omasta työsuhteesta tulevasta palkasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Toki, kun tätä asiaa valiokunnassa käsitellään, varmasti on hyvä huomioida, että meillä on muitakin työn vastaanottamisen esteitä, jotka tekevät sitä, että osa-aikaiset työntekijät eivät ota vastaan työtä, koska tämä meidän sosiaalinen järjestelmä on omalla tavallaan este lisätyön ottamiselle.

Tämä ei rajaa pois opiskelijoitten mahdollisuutta käyttää edelleen nollatyösuhdetta ja ottaa työtä vastaan. Tällä ei ole sellaisia kielteisiä vaikutuksia, mitä työmarkkinajärjestöiltä on tullut tietoon, että tämä estäisi työllisyyden. Ei tämä todellakaan estä työllisyyttä. Työntekijällä pitää olla oikeus ottaa osa-aikaista työtä vastaan, jos hän sitä perustellusta syystä haluaa. Eikä tämä lakialoite myöskään estä sitä, etteikö voi ottaa vastaan työtä, jota ei ole 18:aa tuntia viikossa. Kaikki satunnaiset ja satunnaisiksi todetut työsuhteet kyllä voidaan ja työ voidaan ottaa vastaan.

Toivoisin, että tästä tulisi edellisen tai sitä edellisen hallituksen jatke, joka turvaa ja mahdollistaa työhön sijoittumista niin, että kun meillä on se 300 euron suojaosa, niin näitä asioita osattaisiin nyt vähän katsoa keskenään, että on hyvä mahdollistaa töihin asettuminen, mutta on tärkeätä luoda työsuhteeseen turva, joka antaa ennustettavuutta sille työsuhteelle.

Arvoisa rouva puhemies! Voisin puhua tästä tunnin ja viisi päivää. (Paavo Arhinmäki: 18 tuntia!) Mutta kun ministeri on täällä paikalla, on hyvä, että käydään tätä keskustelua niin, että moni muukin pääsee ääneen ja toivottavasti näkee... (Timo Heinosen välihuuto) — Erityisesti Heinonen, joka harvoin käyttää puheenvuoroja. (Naurua)

17.08 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni tämä kansalaisaloite on erittäin tärkeä, sillä se tuo esille yhden epäoikeudenmukaisen työelämässä olevan ongelman, johon täytyy vastata oikeudenmukaisella lainsäädännöllä. Nollasopimuksen korjaaminen oli sosialidemokraattien vaalitavoitteessa vuonna 2015, minkä takia otamme ilolla kansalaisaloitteen vastaan eduskunnassa.

Vuonna 2014 nollatuntisopimuksella työskenteli 83 000 palkansaajaa. Näihin sopimukseen liittyy monenlaisia ongelmia, kenttä on hyvin kirjava. Nollasopimukset ovat työsuhteita ilman työsuhdeturvaa. Nollasopimuksessa määritellään arvioitu tuntimäärä, joka voi vaihdella nollasta kokopäivätyöhön. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työnantaja voi pudottaa tunnit nollaan, mikä todellisuudessa merkitsee työn ja toimeentulon loppumista, mutta samalla työntekijä on sidottu sopimukseen. Valta on siis työnantajalla.

Toisaalta nollasopimuksia käytetään myös puhtaasti työsuhdeturvan kiertämistarkoituksessa tilanteissa, joissa työnantajalla olisi työtä tarjolla säännöllisesti. Näissä tilanteissa tulisi tehdä toistaiseksi määritelty työsopimus, joka turvaisi vakituisen työpaikan. Tilastokeskuksen mukaan lähes kolmasosa nollatuntityöntekijöistä tekee täyttä viikkotyöaikaa. Juuri tällaiseen toimintaan on syytä puuttua lainsäädännöllä.

Nollatuntityöntekijä on työelämässä heikoilla. Hän on hyvin pitkälle riippuvainen työnantajasta, tilanteet voivat muodostua hyvinkin hankaliksi. Töitä ei välttämättä tarjota viikkokausiin, palkkaa ei saa, tai työtunteja tulee satunnaisesti. Ongelmana on myös se, ettei irtisanoutuessa saa työttömyyskorvausta. Elämää ei voi suunnitella eteenpäin, koska kutsu töihin voi tulla koska vain ja silloin on mentävä. Toisaalta toisen työn vastaanottaminen toimeentulon turvaamiseksi on hankalaa, ellei työnantaja suhtaudu siihen myönteisesti ja joustavasti. Riskinä on, että menettää nollasopimuksen tehneen työnantajan tarjoaman työpaikan, joka on kuitenkin mahdollistanut työntekijälle työkokemusta ja pientä toimeentuloa. Tilanne on siis epävarma ja sekava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Työtuntien epävarmuus tekee varsinkin lapsiperheiden elämästä kohtuuttoman hankalaa. Toisaalta perheen perustaminen on nollatuntityöntekijälle valtava riski. Asuntolainaa tai edes luottokorttia voi olla mahdotonta saada. On totta, että reilu kolmannes nollatuntisopimuksella työskentelevistä on opiskelijoita, ja monille heistä tämä tilanne järjestyy erittäin hyvin.

Me sosialidemokraatit emme ole estämässä opiskelijoiden tai esimerkiksi osa-aikaeläkeläisten mahdollisuuksia hankkia lisäansioita, päinvastoin. Erilaisia mahdollisuuksia ansaita toimeentulo ja saada työkokemusta on kehitettävä ja parannettava, mutta niiden tulee olla reiluja ja oikeudenmukaisia sekä tarkemmalla lainsäädännöllä selkeytettyjä.

Näkemyksemme mukaan työntekijän toiveesta voitaisiin edelleen sopia pienemmistä tuntimääristä. Henkilöllä tai perheellä voi olla tilanteita, että alle 18 tunnin sopimukset tukevat silloista elämäntilannetta. Tärkeintä tässäkin on, että se hoituu työntekijän toiveiden mukaisesti yhteisymmärryksessä työnantajan kanssa. Joustavaan työssäkäyntiin tulee jatkossakin olla mahdollisuus, ja työllistämistä ei pidä vaikeuttaa. Työsuhdeturvan kiertämisen ja laajamittaisen järjestelmän väärinkäytön on kuitenkin loputtava. Tämä lienee meidän yhteinen tavoitteemme aloitteen tekijöiden kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Lähtökohtana on oltava, että työ turvaa jokaiselle riittävän toimeentulon ja työlainsäädäntö turvaa jokaiselle riittävän työsuhdeturvan. Operaatio Vaki-duunin teettämässä kyselyssä kaksi kolmesta työntekijästä halusikin kieltää nollatuntisopimukset. Tämä kansalaisaloite on hyvä pohja lainsäädännön uudistamistyölle, jolla estetään nollatuntisopimusten käyttö työsuhdeturvan kiertämiseen. Tasa-arvoinen avioliittolaki oli hyvä esimerkki siitä, miten kansalaisaloitteen pohjalta on saatu jatkovalmistelulla hyvä laki aikaiseksi. Toivon, että hallituspuolueet ja eduskunta ottavat tämän kysymyksen vakavasti ja tarttuvat tuumasta toimeen.

17.14 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Työelämän muutos, silpputyön ja epävarmuuden lisääntyminen työmarkkinoilla, on oikea ongelma monien ihmisten ja perheiden elämässä tällä hetkellä. Yksi merkittävä tätä epävarmuutta lisäävä tekijä on nämä niin sanotut nollatuntisopimukset. Arviolta jopa 83 000 ihmistä työskentelee näillä nollatuntisopimuksilla eli nollan työtunnin työsopimuksilla. Valitettavasti näitä nollatuntisopimuksia käytetään yleisesti työmarkkinoilla myös sellaisissa tilanteissa, joissa töitä olisikin tarjolla enemmän. Tämä aiheuttaa työntekijälle isoja haasteita elämänsä suunnitteluun. Nykytilanne ei myöskään velvoita työnantajaa suunnittelemaan työvuoroja, ja työntekijästä pääsee helposti eroon.

Tämän epäkohdan ympärille onkin muodostunut onneksi kansanliike, joka vaatii asiaan muutosta. Tänään käsittelemme tämän epäkohdan korjaamiseksi syntynyttä kansalaisaloitetta nollatuntisopimusten kieltämiseksi. Nyt meillä on mahdollisuus puuttua näihin epäkohtiin, joita aloite tuo esille.

Nollatuntisopimusten kieltäminen oli myös vahva osa SDP:n vaaliohjelman. SDP:n laatimassa pätkätyöpamfletissa esiintyikin Eetu, joka tienasi joulukuussa 2014 neljältä eri työnantajalta 1 672 euroa. Vastaavasti tämä sama kaveri ansaitsi tammikuussa 2015 samoilta työnantajilta 67 euroa. Mielestäni tämä esimerkki kuvaa hyvin tätä nollatuntisopimusten problematiikkaa. Huomioisin, että tällä hetkellä esimerkiksi viittomakielen tulkit työskentelevät lähes kaikki näin epävarmoissa työsuhteissa.

Työntekijät eivät siis voi olla pärstäkertoimella olevia heittopusseja. Siksi meidän on puututtava näihin työelämän epävarmuuksiin, joita kansalaisaloitekin pyrkii ratkaise-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

maan. Mielestäni ei ole kohtuutonta vaatia työnantajaa pohtimaan etukäteen työnsä tarvetta samalla tavalla kuin työntekijät joutuvat maksamaan vuokransa ja muut elämisen tarpeet. Sen lisäksi nollatuntisopimuksen työntekijöillä ei ole sairauspäivämahdollisuutta eikä muuta turvaa, esimerkiksi oikeutta ansiosidonnaiseen. Huomioisin, että myös puolet nollatuntisopimuksella työskentelevistä on juuri perheen perustamisiässä eli 24—29-vuotiaita henkilöitä.

Mielestäni kansalaisaloitteen keskiössä on nimenomaan työn arvostaminen — sellaisen työn, jolla jokainen tulee toimeen. Kuten täällä edelläkin edustaja Kiljunen toi esille, tämä ei ole estämässä esimerkiksi opiskelijoiden lisätienestien hankkimista, vaan nimenomaan vahvistaa sitä periaatetta, että työllä jokaisen on tultava toimeen.

Omalta osaltani haluan kiittää tämän kansanliikkeen tekemää työtä ja myös tukea tätä aloitetta ja puuttua nollatuntisopimusten epäkohtiin. Muistuttaisin siitä SDP:n tavoitteesta, että SDP puolustaa nimenomaan työntekijöiden oikeutta riittävään toimeentuloon ja ennakoitavuuteen työelämässä. Lisäksi en malta olla kysymättä, koska ministeri Lindström on paikalla: Kaivoin tällaisen JHL:n haastattelun, 15.5.2013 litteroitu haastattelu, jossa teiltä kysyttiin silloin, pitäisikö mielestänne puuttua nollatuntisopimukseen ja näihin rikkeisiin. Vastasitte, että pitäisi — toivottavasti pitäisi edelleen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan tähän vaiheeseen debattikeskustelu. Kun ministerikin on täällä paikalla, niin kuulee sitten myöskin kysymyksiä ja mahdollisesti antaa joitain ajatuksiaan vastauksiksi.

Niiden, jotka haluavat nyt tähän debattiin osallistua, toivon painavan V-painiketta ja nousevan seisomaan.

17.19 **Tarja Filatov sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nollatyösopimuksia ei ole laissa. Ne ovat vain syntyneet sinne työelämään. Näiden asioiden korjaamisessa on kyse työelämän yhdenvertaisuudesta. Meillä on monia sellaisia tilanteita, joissa periaatteessa haetaan joustoa työyhteisön sisälle. Jos työnantajalla on tarve vain muutamiin työntunteihin, niin on muunkinlaisia mahdollisuuksia tehdä noita työsopimuksia kuin nollatyösopimukset, jotka joustavat joka suuntaan. Esimerkiksi irtisanomissäännöksiä voidaan kiertää loputtomasti. Ensin voi olla täydet tunnit monta kuukautta. Sen jälkeen, kun teet jotakin, mikä ei miellytä, ei ole enää kuin nollatunteja siitä eteenpäin. Jos yrittää päästä irti tällaisesta työsopimuksesta, niin joudut karenssiin sillä perusteella, että olet ikään kuin jättänyt kunnollisen työpaikan. Lomautuksessa vastaavia säännöksiä ei ole, vaan siellä voi saada suoraan työttömyysturvan, jos lomautus on kestänyt tietyn jakson, jotta voi sitten etsiä uutta työpaikkaa. Meillä on kilpailukielto, joka joissakin tehtävissä rajoittaa sitä, että ei voi tehdä (Puhemies koputtaa) toiselle työnantajalle töitä, ja monia, monia esimerkkejä. Haastaisinkin ministeriä etsimään vastauksia valiokunnan kanssa yhdessä näihin ongelmiin.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Pysytään näissä minuutin mittaisissa puheenvuoroissa.

17.20 **Heli Järvinen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on monessa puheenvuoroissa tullut esiin jo se, että nollatuntisopimukset ovat ongelmallisia usealle työntekijälle. Pitää muistaa, että ne ovat ongelmallisia myös monelle yritykselle,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

siis kaikille niille yrityksille, jotka kiltisti maksavat työntekijöidensä sosiaaliturvamaksut ja niin edelleen. Eli nollatuntisopimukset vaikeuttavat ja mutkistavat nykyistä työmarkkinatilannetta, jossa yritykset eivät ole enää tasa-arvoisella tasolla.

Nollatuntisopimusten epäkohtia on selvitetty useassa työryhmässä, nollatuntisopimus selvityksessä sekä työmarkkinajärjestöjen omissa kolmikantaisissa vakituisissa työryhmissä. Monta kertaa on keskusteltu. Toimenpiteistä ei ole kuitenkaan saavutettu yksimielisyyttä tai asioiden valmistelua on aina jatkettu jossakin muualla. Haluaisin kysyä nyt ministeriltä: onko hallituksella tahto ratkaista nollatuntisopimusten epäkohtia ja tehdä työelämästä reilumpaa?

17.21 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 38 prosenttia nollatuntisopimuksilla olevista on opiskelijoita ja kaksi kolmasosaa on varsin tyytyväisiä nykytilanteeseen. Jos sitten kysytään sitä, että jos nämä nollatuntisopimukset kielletään, niin lisääkö se Suomessa tehtävän työn määrää, lisääkö se sitä, että yhä useampi suomalainen on töissä, niin vastaus molempiin on ei. Se on fakta sen suhteen, että on sellaisia aloja, joilla tämän työvoiman tarve on hyvin liikkuva ja vaikeasti ennustettava.

Mutta ymmärrän kyllä sen, että henkilöllä, jonka pitäisi pääasiallinen elinkeinonsa saada tällä nollatuntisopimuksella, tässä on aito ongelma. Sen takia minusta hyvä ratkaisu on se, mitä Kaupan liitto on tehnyt, eli jos työnantaja ei pysty tarjoamaan täysiaikaista työtä, ei myöskään työntekijällä ole velvollisuutta ottaa sitä vastaan. Voi olla yhtenä päivänä Lidlin kassalla, yhtenä päivänä S:n kassalla, yhtenä päivänä Keskon kassalla ja sitä kautta saada elantonsa. Se on minusta järkevä tapa.

17.22 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Satoselle haluan sanoa, että me keskustelemme varmasti joka viikko tässä salissa siitä, miten me saamme työllisyyttä lisättyä ja työllisyystilannetta parannettua, mutta tässä kysymyksessä on nyt kyse työelämän pelisäännöistä, työmarkkinoiden pelisäännöistä ja myöskin työelämän laadusta. Eli näiden nollatuntisopimusten keskeisin ongelma on se, että ne mahdollistavat työmarkkinalainsäädännön ja myöskin työmarkkinoiden pelisääntöjen kiertämisen tavalla, joka jättää monet työntekijät täysin vaille työsuhteturvaa ongelmatilanteissa.

Arvoisa työministeri Lindström, te selvästi myös tunnistatte näitä epäkohtia, joita näihin nollatuntisopimukseen liittyy. Te muun muassa allekirjoititte viime kaudella kansanedustaja Jari Myllykosken lakialoitteita, jotka sisälsivät saman tyyppisiä korjausehdotuksia kuin tässä kansalaisaloitteessa on nyt. Haluaisinkin kysyä ministeriltä: miten te nyt aiotte ryhtyä toimenpiteisiin näiden epäkohtien korjaamiseksi?

17.23 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä kansalaisaloite on ihan tarpeellinen: tuoda jonkin näköistä keskustelua tähän nollatuntisopimuslinjaan ja niitä muutoksia, joita on järkevää tehdä. Uskon, että niitä varmasti tältä hallitukselta löytyy.

Tässä on varmasti semmoinen yksi näkökulma kuitenkin erotettava selkeästi, että on erilaisia työnantajia ja työpaikkoja. On tehtävä ero mikroryittäjien ja suuryritysten välillä mielestäni. Mikroryittäjät voivat olla niitä, jotka työllistävät vain yhden, sen itse yrittäjän, ja hän voi tarvita joskus työntekijää. Toki heidän kohdallaan tulee olla toisenlainen jousto kuin suuryritysten kanssa. Itse en ymmärrä sitä tapaa, että esimerkiksi kauppaketju sitten tällä tavalla jakaa työntekijät kahteen tai useampaan kastiin ja tällä tavalla saa ikään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

kuin nollatyösopimuksilla pidettyä jotkut työntekijät toisenlaisessa asemassa. Tällainen niin sanottu työntekijöitten hyväksikäyttö edes tämmöisissä niin sanotuissa kiireellisissä tilanteissa, vaikka jouluaikana, mielestäni ei ole hyväksyttävää. Samalla työnantajalla pitäisi olla lähtökohtaisesti samassa arvossa oleva asema työntekijöillä.

17.25 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Entisen elämäni työelämän ja erityisesti epävirallisen ja prekaarin työelämän tutkijana eläneenä kovin hämmentyneenä kuuntelen, kuinka huolettomasti edustaja Satonen käyttää sanaa "fakta", kun hän väittää, että tämä vähentäisi tehdyn työn määrää Suomessa. Jos ei työnantajalla ole antaa työtä, niin hän ei ketään palkkaa, olivat työsuhteet millaisia tahansa. Jos hänellä taas on tekemätöntä työtä, hänellä on runsaasti erilaisia järkeviä vaihtoehtoja, jotka tarjoavat saman verran joustavuutta kuin tämäkin malli.

Toisaalta työntekijän näkökulmasta kysymys on huomattavasti joustavuutta vähentävästä ratkaisusta esimerkiksi sitä kautta, että erilaisten kilpailusäännösten takia eri yrityksissä samaan aikaan nollatuntisopimuksella toimiminen ei välttämättä onnistu, tai sitä kautta, että työttömyysturva kyseenalaistuu.

17.26 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On varmasti totta, että työelämän pelisäännöissä on parantamisen varaa, ja tässäkin kohdassa, mistä nyt keskustellaan, näin varmasti on. Kuitenkin edustaja Niikko mielestäni nosti tässä olennaisen asian esiin: Lainsäädännössä on vain se ikävä ja toisaalta hyvä puoli, että se koskee kaikkia. Tässä kansalaisaloitteessa on se ongelma, että se koskisi — tällä tavoin kuin se on nyt kirjoitettu — kaikkia yrityksiä, myös esimerkiksi sellaisia yrityksiä, jotka harrastavat säännöllistä työnantamistoimintaa. Otan esimerkin vauvauinnista, joka tapahtuu kerran viikossa. Siellä saattaa olla sama ohjaaja joka viikko, jolloin työaika ei todellakaan ylitä 18:aa tuntia, ja saattaa silti olla säännöllistä toimintaa. Eli tässä tulee ottaa huomioon kaikki nämä asiat. Varmasti tämä kansalaisaloite ainakin vaatii aika paljon kehittämistä valio-kuntakäsittelyssä.

17.27 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tein itse aikanaan, reilu 15 vuotta sitten, työsopimuksen, jossa sanottiin, että työntekijä sitten ottaa yhteyttä. Se oli rakennussiivousta, aika raskasta mutta palkitsevaa hommaa. Odotin, töiden piti alkaa, soittoa ei kuulunut. Odotin viikon, kaksi, kolme, neljä, ei kuulunut, hain toisen työn.

Esimerkki siitä, miten se on suurta tuhlausta paitsi työntekijän kannalta myös toisten työnantajien kannalta ja ennen kaikkea yhteiskunnan kannalta, jolta jäi kaikki se verotulo, esimerkiksi, saamatta sen yhden kuukauden ajalta. Tämä koskettaa 83 000:ta ihmistä tällä hetkellä, todennäköisesti on satojatuhansia ihmisiä, joita jossain vaiheessa uraa tämä on koskettanut.

Nyt tuolla lehtereillä on todellisia työn sankareita, jotka oman työn lisäksi ovat keränneet nimiä ja saaneet aikaiseksi, että tänään täällä keskustellaan. Arvoisa puhemies! Arvoisa työministeri, he katsovat nyt teihin. Pidättekö te tässä asiassa lupauksen, jonka annoitte ennen vaaleja?

Ja muuten, arvoisa puhemies — sitä puhelua odotan edelleenkin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

17.28 **Hannakaisa Heikkinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on taas kerran sellainen aihe, jossa pystyn melkein kaikkiin näihin käytettyihin puheenvuoroihin yhtymään. Tässäkään asiassa ei ole mustaa ja valkoista — näin entisenä päätöksähoitajana, toisaalta sitten taas mansikkaviljelyksillä kesällä olleena ja nyt sitten työnantajana tuolla kotitilalla. On ollut tosi mukava tavata näitä Vakiduunin ihmisiä sekä siellä Iisalmessa että tänään täällä Helsingissä. On totta myös se, että työelämän joustoja ei millään kannattaisi uhrata, sillä jokainen työpaikka on tänä päivänä tarpeen.

Mutta tänään kuulin Vakiduunin edustajalta, että hän on ollut yli kaksi vuotta työsuhhteessa nollatuntisopimuksella ja hän ei siltikään saa pysyvää työpaikkaa. Tämänkaltaiset asiat ovat kyllä todellakin sellaisia, joihin meidän kannattaa puuttua, koska kyllä ihminen tarvitsee turvaa. Monet näistä ovat nuoria ihmisiä, joilla on se perheen perustaminen, (Puhemies koputtaa) asunnon hankkiminen, ja pankki ainakin vaatii sitä turvaa työn jatkumiseen.

17.29 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Tämä kansalaisaloite nostaa esiin kyllä tosi tärkeitä asioita ja niitä suuria ongelmia, mitä näihin nollatuntisopimukseen liittyy: niin tämä mahdollinen karenssi, mihin voi joutua, vaikka ei käytännössä töitä olisi saanut, kuin toisaalta ongelmat sairauspoissaolojen, lomien ja työn ja perheen yhdistämisen näkökulmasta, kun nollasopimuslaiset ovat käytännössä jatkuvasti tällaisessa löysässä hirressä. Minä en kuitenkaan ole varma, onko kielto tähän paras ratkaisu, sillä koko ajan meidän työelämä pirstaloituu ja yhä enemmän on semmoisia pienyrittäjiä, jotka ehkä pystyvät vähän tarjoamaan tunteja, mutta jos se 18 tuntia laitetaan minimiksi, niin voi olla, että heillä ei ole tarjota mitään. Minä toivoisin, että löydetäisiin näihin ongelmiin ratkaisuja ja esimerkiksi varallaoloon voisi sisältyä vaatimus maksaa siitä, tai toisaalta, jos hyvin nopeasti kutsutaan töihin, voisi olla korotettua tuntipalkkaa. Ja totta kai perustulo, sosiaaliturvan ja työnteon yhdistäminen, on yksi keino, joka helpottaisi tässä valtavasti.

17.30 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työelämä on pirstaloitunut, ihmiset tekevät nykyään enemmän pätkätöitä, osa-aikatöitä, töitä hyvin epävarmoissa työsuhhteissa, ja tästä myös nämä nollatuntityösopimukset ovat osoitus. Tämä tietenkin aiheuttaa työntekijöiden näkökulmasta aika epävarman tilanteen nimenomaan tulevaisuuden suhteen, sen suhteen, miten suunnitella omaa elämää, miten suunnitella oman perheen elämää, ja tämä huoli on aito, minkä tämä kansalaisaloite nostaa esiin nimenomaan työntekijöiden näkökulmasta. Sen takia toivon, että eduskunta hyvin laajasti yhtyy tähän aloitteeseen, ja toivon myös kuulevani työministeri Lindströmiltä, että hän edelleen, niin kuin aikaisemmin on ilmoittanut, haluaa tätä asiaa edistää.

Mutta edustaja Mikkoselle haluan tässä todeta, kuten täällä aikaisemminkin on todettu, että vaikka tässä aloitteessa halutaan kieltää nollatuntisopimukset, niin kuitenkin edelleen työntekijän tahdosta perustellusta syystä tulevaisuudessakin olisi mahdollista tehdä työtä tämänkaltaisessa työsuhhteessa, (Puhemies koputtaa) eli kokonaanhan tämä mahdollisuus ei ole poistumassa, mutta sitä rajataan tällaisissa epätoivotuissa tilanteissa, (Puhemies: Aika!) joissa työntekijä tahtomattaan joutuu työtä tekemään.

17.31 **Antti Häkkänen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän tämä aloite nostaa sen ison huolen Suomen työmarkkinoitten sinänsä nykytilanteen suurimmas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

ta ongelmasta, työttömyydestä, ja ehkä työsuhteiden sirpaleisuudesta, mutta myös ison huolen siitä, mikä on kymmenen vuoden päästä Suomen työmarkkinoitten tilanne, ylipääntään työsuhteiden pysyvyys, pitkäaikaisuus tai muu. Tämä on tietysti massiivisesti isomman keskustelun paikka kuin pelkästään yksittäinen kansalaisaloite.

Minä koen kuitenkin ison linjan niin, että vaikka niitä ongelmia tällä hetkellä ilmenee Suomen työmarkkinoilla, väärinkäytöksiäkin nollatuntisopimusten käytössä, niin silti hallituksen pitäisi nyt miettiä kaikki ne keinot, joilla otetaan käyttöön lisää joustoja, työn tekemisen mahdollisuuksia, myös näitten kansainvälisten taloustutkimuslaitosten suosituksia työmarkkinoiden lisäjoustavuudesta, jotta työllisyys paranee, mutta samaan aikaan pysyttäisiin tilkitsemään näitä epäkohtia. Eli tasapainoinen ratkaisu, jossa katsotaan molempia puolia, millä työllisyys ja työntekomahdollisuudet lisääntyvät ja epäkohtia karsitaan.

17.33 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ruokaa pitää ostaa joka viikko, vuokrat tai asuntolainojen lyhennykset, laskut, pitää maksaa joka kuukausi. Se edellyttää sitä, että myös on turvattu toimeentulo ihmisellä, joka pääasiallisesti tekee työtä. Sen vuoksi nämä nollatuntisopimukset ovat täysin kohtuuttomia työntekijöitä kohtaan. Ei pysty suunnittelemaan elämää ollenkaan eteenpäin, ei pysty perustamaan perhettä, elää jatkuvassa epätietoisuudessa. Sen vuoksi on todella tärkeätä, että tähän ongelmaan puututaan. Samaan aikaan, niin kuin täällä on nostettu esille, opiskelijoille, jotka eivät ole pääasiallisesti työelämässä, nollatuntisopimus voi toimia, ja sen vuoksi onkin tärkeää, että nimenomaan työntekijän omasta tahdosta voidaan tehdä vähemmänkin kuin tämä 18 tuntia.

Arvoisa rouva puhemies! Työministeri Lindström on aktiivisesti ottanut kantaa aikaisemmin siihen, että nämä nollatuntisopimukset ovat ongelma ja niihin pitää puuttua. Uskonkin nyt, että yhdessä eduskunta ja työministeri löytävät sellaisen ratkaisun, jolla me pystymme puuttumaan näihin ongelmiin. (Puhemies: Aika!) Tämä on työväenpuolueen, niin sanotun työväenpuolueen, työministerin... [Puhemies antoi puheenvuoron seuraavalle puhujalle.]

17.34 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä oli tammikuussa tilaisuus, tällainen pätkätyöpamfletti, jossa oli Eetu-niminen kaveri. Hänellä oli neljä työnantajaa nollatuntisopimuksilla, ja Eetu tienasi 2014 joulukuussa 1 678 euroa ja tammikuussa samalta neljältä työnantajalta 67 euroa. Jokainen ymmärtää, että tällainen tilanne lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja estää yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteuttamista.

Minäkin uskon, että ministeri Lindström pitää lupauksensa näissä asioissa ja toimii sen puolesta, että nämä nollatuntisopimukset saadaan sillä tavalla kiellettyä, että niille, jotka niitä eivät aidosti halua tehdä, taataan se 18 tuntia, mikä nykylainsäädännön mukaan myöskin takaa sitten työttömyysturvan näille ihmisille karttuvan. Toivon todellakin, että ministeri Lindström, olette tämän asian takana yhdessä eduskunnan enemmistön kanssa.

17.35 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri, kysyn yhden suoran kysymyksen teiltä, arvoisa työministeri Lindström: Onko teidän mielestänne kohtuutonta, että nollatyösopimuksen irtisanova henkilö joutuu karenssiin, vaikka hänelle ei olisi tarjottu pitkään aikaan työtunteja? Jos tämä on teidän mielestänne kohtuutonta, aiotteko purkaa tämän säännön?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

17.36 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän hyvin huolen tulevaisuudesta ja toimeentulosta, mutta täytyy tietysti huomata myös se, että Suomessa osa-aikatyötä tekevästä kolme neljästä tekee osa-aikatyötä tänäkin päivänä omasta tahdostaan eli he haluavat tällaista pienempää työtä — esimerkiksi opiskelijoita heistä on 40 prosenttia — ja ainoastaan joka neljäs haluaisi itselleen kokoaikatyötä. Kysyisin työministeri Lindströmiltä: tarvitaanko tähän laki, kun nyt on ollut puhe siitä, että ei mentäisi lakiteitse vaan etsittäisiin ratkaisuja? Kaupan alalla on keikkatyömalli, joka on tehty PAMin kanssa yhteistyössä, elikkä on tällaista hyvää paikallista sopimista työpaikalla työntekijöiden ja työnantajien kesken. Eikö tähän voisi löytää mallin, mikä olisi joustava ja missä ei tarvitsi mennä (Puhemies koputtaa) niin sanotusti pakkolain kautta?

17.37 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin tärkeää, että keskustellaan tänään täällä salissa kansalaisaloitteesta, jolla pyritään turvaamaan vähimmäistyöaika kaikille työsuhteessa oleville. Tämä nollasopimuslaisuus tai tarvittaessa töihin kutsuttavan tilanne on kyllä työntekijän kannalta äärimmäisen epäoikeudenmukainen ja asettaa työntekijät usein samassa työpaikassakin täysin eriarvoiseen asemaan, elikkä kyllä tämä on myös yhdenvertaisuuskysymys työntekijöiden kesken, että me puolustamme lailla niitä, jotka ovat heikommassa asemassa, tässä tapauksessa henkilöitä, jotka ovat tällaisella niin sanotulla nollasopimuksella töissä, joilla ei siis ole todellakaan sellaista työsuhdeturvaa, mikä pitäisi olla, vähimmäisturva. Ja tällä lakialoitteellahan ei todellakaan tyrmätä sitä, etteikö työntekijä halutessaan esimerkiksi tietyissä elämäntilanteissa voisi tehdä vähemmän kuin 18 tuntia, mutta nimenomaan suojattaisiin (Puhemies koputtaa) sitä työntekijää tässä tilanteessa, se on se lähtökohta.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Pyydän kiinnittämään huomiota 1 minuutin mittaisiin vastauspuheenvuoroihin, että kaikki saavat sitten oman äänensä kuuluville ja kysymyksiä ministerille.

Otetaan kaksi vastauspuheenvuoroa tässä vaiheessa, mutta pyydän myöskin malttia. Me jatkamme tätä debattia sen jälkeen, kun ministeri on vastannut. Elikkä nämä kaksi henkilöä ovat Hakkarainen ja Lindtman.

17.38 **Teuvo Hakkarainen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En ota kovin jyrkästi kantaa tähän asiaan, mutta annan esimerkin: meiltä on jäämässä eläkkeelle työntekijä, joka on 40 vuotta ollut töissä siellä, ja hän kysyi minulta, saako hän tehdä sen eläkkeelle jäämisen jälkeen töitä. Totta kai, hyvä ammattitaito ja kaikki, firmallehan siitä on hyötyä. Mutta kun nyt tulee tämmöinen laki, nostatetaan pikkuisen sitä porrasta, että voiko ottaa. Onko tämä työntekijän etu, työnantajan etu, kun nostetaan pikkuisen sitä? Käytäntö on aina eri kuin kirja. Se on aina eri, se on eri tasossa. Siis minä olen huolissani hänestä ja myös hänen työpanoksestaan, minkä me tarvitsemme.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Lindtman ja sen jälkeen ministeri.

17.39 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on nyt paljon esitetty keskustelussa sellaisia huolia, jotka kyllä hälväisivät, jos ne edustajat, jotka tässä ovat esittäneet näitä huolia, lukisivat huolella tämän kansalaisaloitteen. Ei tässä olla estämässä opiskelijoiden työntekomahdollisuutta, jos se tapahtuu omasta tahdosta. Ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

myöskään, mitä tulee näihin tilapäistöihin, joihin täällä viitattiin. Kyse on todella siitä, että jos sopimuksessa on määritelty vain, että työaika on jotain esimerkiksi 0:n ja 40:n välillä, niin silloin niissä tilanteissa, edustaja Heinonen, näistä osa-aikatyöntekijöistä, jotka ovat muuten eri tilasto, se neljäsosakin on todella iso määrä. 83 000 ihmistä tällä hetkellä työskentelee näin. Ei ole varmuutta tulevaisuudesta. Vuokra pitää maksaa joka kuukausi, mutta kuten tämä jo tässä keskustelussa kuuluisaksi tullut Eetu koki, niin yhtäkkiä seuraavassa kuussa tulot olivatkin vain 67 euroa. Ja nyt olennainen kysymys on se, että kun tuosta lähdetään vaikkapa Joensuuhun ajamaan, siellä on monta Citymarketia matkalla, toisissa Citymarketeissa on 30 prosenttia osa-aikaisia, tai nollasopimuksella olevia, ja toisissa 80. Kyse on työn organisoinnista. Arvoisa työministeri Lindström, nyt olisi tärkeää kuulla teidän kantanne: tuetteko te tätä hanketta?

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten ministeri Lindström, enintään 5 minuuttia, olkaa hyvä. Ja sitten debatti jatkuu.

17.40 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström: Kiitos, rouva puhemies, ja kiitos hyvästä keskustelusta tärkeästä aiheesta. Viime vaalikaudella, kun tästä asiasta minulta kysyttiin, annoin haastatteluja — täällä on niitä jo lainattu — ja kerroin mielipiteeni, ja oikeastaan se minun kantani oli silloin se, ja se on edelleen tämä sama, eli toistan sen, että jos ihminen itse haluaa, että hänellä on nollatuntisopimus, se pitää sallia. Se oli minun suurin huoleni tässä, koska voi olla tilanteita, niin kuin tässä keskustelussa nyt on käynyt ilmi, että tällainen malli voi olla aivan perusteltu. Itse asiassa tässä aloitteessa, täällä kohdassa 4.8, Joustavuus työntekijän ja työnantajan näkökulmasta, tämä asia tuodaan esille. Eli tällainen mahdollisuus on.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja Filatov haastoi löytämään ratkaisuja yhdessä ministerin kanssa. Kyllä, me tarvitsemme reilut pelisäännöt työelämään. Eivät minun mielipiteeni miksiäkään muutu siitä, että lyödään ministerinatsat kaulaan. (Tarja Filatov: On ne vähän muuttuneet!) — Noh, ei siitä, että työelämässä tarvitaan reilut pelisäännöt. Ei voi olla villiä. Se on sitten eri asia, mitkä ne ovat sisällöltään. Onko se sisältö suoraan tämä kansalaisaloite, vai muotoutuuko se nyt sitten tässä valiokuntavaiheessa, ja se on minun ymmärtääkseni myös tämä teidän viestinne tännepäin: että nyt se muotoillaan sellaiseksi, että se kestää, ja otetaan huomioon nämä molemmat tässä keskustelussa esille nousseet huolet. Edustaja Mikkonen nosti esille tämän, että onko kielto oikea ratkaisu vai pitääkö olla jokin muu ratkaisu. Tämä on nyt sitten se pohdittava asia, mikä kannattaa käydä perusteellisesti läpi ja haastaa itseään ja kysyä joka puolelta, mitä ongelmia tämä ratkaisu tuo, ja toisaalta, mitä siinä on hyvää.

Täällä on nostettu esille tämä Kaupan liiton malli, edustaja Satosen puolelta. Se voi olla yksi etenemistie, en tiedä, mutta olen kyllä valmis siihen, kun tiedän ja tunnen ihan lähipiiristä, menemättä yksityiskohtiin, mitä se tarkoittaa, kun ei niitä tunteja tahdo tulla ja sitten niitä taas yhtäkkiä tulee. Minä tiedän sen kyllä. Edustaja Heikkinen nosti tällaisen esimerkin, missä ihmistä on roikotettu jopa vuosia tässä, ja onhan se kestämaton tilanne. Niin että jotainhan tälle asialle pitää tehdä, että meillä olisi semmoiset pelisäännöt, että ne koetaan oikeudenmukaisiksi.

Tänään on ministeriössä ollut tiedotustilaisuus työolobarometrasta. Siellä nimenomaan puhuttiin tästä työmarkkinoiden epävarmuudesta ja tällaisesta asiasta. Tämä aloitehan on erittäin ajankohtainen liittyen myös tähän. Me tarvitsemme joustavuutta, mutta meillä pi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

tää olla pelisäännöt. Täällä edustaja Aalto haastoi, kysyi, että entä nollatuntisopimusten irtisanominen ja karenssi. No, nämä ovat tietysti semmoinen asia, mikä täytyy sitten katsoa, että jos on sopimus ja sen itse irtisanoo, niin — niin, siitä tulee karenssi. En tiedä, onko se sitten jatkossa näin, en nyt ota tässä vaiheessa siihen kantaa, mutta itse haluan reilut pelisäännöt työelämään, sen toistan vielä, ja minä uskon, että kun me yhdessä teemme töitä, niin tässä voi löytyä hyvä ratkaisu, joka sitten koetaan oikeudenmukaiseksi sekä työnantajien että työntekijöitten puolella, koska se pointtihan tässä on se, että me tarvitsemme sitä työtä, emme me muuten tästä suosta nouse; meidän pitää mahdollistaa se, että ihmiset ottavat niitä lyhyitäkin työsuhteita vastaan. Se, miten se tuonne muotoillaan — on sitten oikeastaan tämän valiokunnan työ muotoilla se semmoiseen muotoon, että se kestää. Mutta olen valmis yhteistyöhön.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja sitten jatketaan debattia. Edustaja Heikkinen sieltä ensiksi.

17.45 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministerille tästä puheenvuorosta. Minä uskon, että tuolla ylhäälläkin arvostetaan sitä ihmisläheistä tapaa, ja teillä on aidosti arjen tuntemusta näistä ongelmista.

Se voi olla, että jyrkän kieltolinjan sijaan tällainen paikallinen sopiminen ja työehtoihin vietävä sopiminen voi olla se toinen tie, millä löydetään ratkaisua tähän. Minä odotan todellakin innolla työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan jäsenenä, että päästään tätä asiaa läpikäymään valiokunnassa ja yhdessä ministerin kanssa.

Mutta kuten aikaisemmassa puheenvuorossani sanoin, yksi iso ongelma on nimenomaan tämä nollatuntisopimusten käyttäminen vuosia kestäen. Se tuo hirveätä vääristymää esimerkiksi hoitoalalle. Nyt kun me olemme sotea uudistamassa, niin me vaadimme, että kaikki on läpinäkyvää, julkisen ja yksityisen pitää kilpailla rinta rinnan. Tavallaan tuovat myös lisää vääristymää (Puhemies koputtaa) tällaiset joustot, joita me emme halua työelämään.

17.46 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että keskustelua käydään, ja valiokunta varmasti osaa puntaroida tätä asiaa parhaalla mahdollisella tavalla niin, että myös työhön osallistumisen esteitä pystytään samalla kertaa pohtimaan.

Mutta nyt on huomattava, että tällä kansalaislakialoitteella halutaan turvaa niille työntekijöille, niitä vähimmäisehtoja, joita tarvitaan työelämään. Esimerkiksi edellinen kauppajen aukioloaika myytiin työntekijöille niin, että puhuttiin lisätyön tarjoamisvelvoitteesta, mikä meillä on työsopimuslailla, mutta sitä eivät työnantajat noudata millään tavoin. Se on erittäin heikkoa, vaan otetaan uudestaan ja uudestaan lisää osa-aikaisia, vaikka siellä onkin omaa väkeä, joka on vastentahtoisesti osa-aikatyössä. Nyt tällä luotaisiin sitä turvaa, että tämä vastentahtoinen osa-aikatyö tulisi jonkinnäköiseen kontrolliin eikä oteta sitä esteeksi, etteikö työhön osallistuminen ja pääseminen silti helpottuisi.

17.47 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille tuosta äskeisestä vastauspuheenvuorosta. Nimenomaan tässä salissa on hyvä miettiä, mitä me lainsäädännöltä odotamme ja oletamme. On hyvä, että kuullaan ministerin suusta, että tarvitaan ne reilut pelisäännöt. Meidän on mietittävä elinkeinoelämän tarpeet ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

kysyntä ja myöskin työvoiman tarve mutta myöskin sen työntekijän erilaiset elämäntilanteet ja erilaiset mahdollisuudet tehdä töitä.

Lainsäädännön osalta näen, että on luotava se toimintakenttä, jossa ovat ne reilut pelisäännöt ja mahdollistava ilmapiiri. Meidän pitää ohjata kannustavaan, pitkäjänteiseen, oikeudenmukaiseen ratkaisuun, ja aidat enemmän sinne pelikentän ulkorajoille kuin jokaisen kentän rajaan. Siinä mielessä näen vaikeaksi tämän, että me kuitenkin keskustelemme (Puhemies koputtaa) kansalaisaloitteesta, jossa puhutaan nollatyösopimuksesta, ja täällä salissa varmaan kaikki ovat sitä mieltä, että pelkästään se nollatyösopimus ei ole se ratkaiseva, (Puhemies: Aika!) vaan se työntekijälähtöinen ratkaisu.

17.48 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan kiittää ministeriä. Vaikka oli tiettyä epämääräisyyttä keinoihin liittyen, niin tulkitsin kyllä ministeriä niin, että muutoksia selvästi on luvassa ja että tekin niitä kannatatte. Se on erittäin myönteistä.

Haluaisin myös kommentoida niille ennen kaikkea kokoomuksen edustajille, jotka täällä jatkuvasti puhuvat opiskelijoista, jotka vapaaehtoisesti tekevät töitä nollatuntisopimuksilla, että tämä ryhmähän on nimenomaisesti huomioitu tässä kansalaisaloitteessa eli tämä on mahdollista myös jatkossa.

Vihreiden edustajalle: Olin oikeastaan vähän harmissani siitä, että perustulo nousi esille tässä yhteydessä, koska pidän sitä erittäin kannatettavana ja tärkeänä uudistuksena. Mutta sitä ei missään nimessä saa nähdä vaihtoehtoisena ratkaisumallina sille, että me korjaamme niitä työelämän epäkohtia, mitkä ovat olemassa, ja että me huolehdimme esimerkiksi työntekijän työsuhteturvasta, joka nyt tässä on se aivan keskeisin ongelma.

17.49 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kontula täällä viittasi siihen, että hän on ollut työelämän tutkija. Tiedän kyllä, mutta en tiedä, oletko ollut työnantaja, mutta minä olen ollut ihan pienessä grillikioskissa ja työllistin yhden henkilön kahtena päivänä viikossa, mikä jäi alle tämän 18 tunnin. Täytyy kyllä sanoa, että jos tämä olisi kielletty, niin varmaan meidän yrityksessämme käytännössä minä ja yhtiökumppani olisimme sitten itse tehneet enemmän töitä ja sekin työaika olisi jäänyt sitten työllistämättä. Kun lukee tätä esitystä, niin täällä pitää olla erityinen syy siihen ja sitten joku viranomainen tulee arvioimaan, onko minun grillissäni töitä sille henkilölle vai ei, mikä tuntuu jo aika kankealta järjestelmältä. Sen kyllä ymmärrän, että jos en pysty tarjoamaan kuin vaikka 16 tuntia viikossa töitä, niin tällä henkilöllä pitää kyllä, jos hän ei muualta saa töitä, olla oikeus työttömyysturvaan. Silloin me tulemme siihen työn ja työttömyysturvan yhteensovittamiseen ja perustulokeskusteluun, ja se kyllä käy mutta ei näin kankea järjestelmä, mitä tässä esitetään.

17.50 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Satoselle: Olen ollut myös monta vuotta työnantajana ja tiedän myös ne ongelmat, mitkä siihen liittyvät. Toden totta, olen edustaja Satosen kanssa samaa mieltä siitä, että tästä esityksestä puuttuu kokonaan pohdinta niistä tilanteista, joissa yrityksessä on tarjolla työtä vähemmän kuin se 18 tuntia kokonaisuudessaan mutta työ on sillä tavalla säännöllistä, että ei voi puhua satunnaisesta työstä. Tämä on semmoinen asia, että minä lupaan ainakin edustaja Satoselle, että kun tämä asia tulee valiokuntaan, niin pidän tätä esillä ja etsitään tähän yhdessä sellainen ratkaisu, että myös tällaiset työllistämistilanteet ovat jatkossakin mahdollisia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

17.51 **Katri Kulmuni kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä väisämättä tulee mieleen se, että tämä kuvaa hyvin sitä meidän nykyistä työmarkkinakenttäämme ja sitä nykyistä aikaa, missä elämme. Kyllähän lähtökohdan pitäisi aina tieteenkin olla se, että työn täytyy olla kannattavaa, mutta me emme voi mitään sille tosiasialle, että meidän työmarkkinakenttämme on silppuuntunut hirvittävän paljon. Sikäli kyllä minusta myös sitä sosiaaliturvakeskustelua täytyy tässä kuljettaa jatkuvasti rinnalla, miten me mahdollisimman parhaalla tavalla voimme yhdistää työelämän ja sosiaaliturvan, ja siihen kyllä aloitteen tekijät kiinnittävät huomiota, ja toivon myös, että valiokuntakäsittelyssä kiinnitetään huomiota siihen, miten sitten tämmöisille, jotka tekevät lyhyitä patkätöitä, kuitenkin turvattaisiin loma- ja sairauskorvaukset. Ja tieteenkin pelisäännöt täytyy olla, että eihän kukaan halua väärinkäytöksillä ja väärin toimivilla työmarkkinoilla toimia. Mutta siitä, että se tulisi lain tasolla säädettyä, en ole vielä kyllä aivan vakuuttunut.

17.52 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässäkin keskustelussa on paljon puhuttu siitä, että työelämä on pirstaloitunut ja silppuuntunut, ja näin on, mutta tähän tilanteeseen ei olla päädytty aivan itsestään, vaan juuri nämä nollatuntisopimukset ovat yksi elementti, joka on pirstonut työmarkkinoita, koska se on mahdollistanut työn teettämisen ilman kunnollista työsuhdeturvaa, joka muuten työntekijöille kuuluisi. Ja juuri sen takia meidän on tarpeen ja tärkeää puuttua näihin työelämän ongelmiin, joihin nytten tällä aloitteella pyritään puuttumaan.

Itsekin olen iloinen siitä, että ministeri ei ainakaan suoralta kädeltä tyrmännyt sitä, että näitä epäkohtia nyt lähdetään korjaamaan. Mutta vielä vähän toivoisin kyllä pontevuutta koko hallitukselta ja tieteenkin myös työministeriltä siihen, että oikeasti tunnustetaan se ihmisten ahdinko — ne epävarmuudet, mitä työelämään liittyy, se epävarmuus omasta tulevaisuudesta — ja että siihen suhtaudutaan sillä vakavuudella, minkä se ansaitsee, koska juuri näiden nollatuntisopimusten kauttahan me luomme työelämään epävarmuutta.

17.53 **Ville Tavio ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen tähän salissa nyt käytyyn keskusteluun. Tämä on aihe, missä tulee helposti vastakkainasettelua nimenomaan työnantaja- ja työntekijäpuolen osalta, ja tämä vastakkainasettelu on aivan turhaa, koska tässä tosiaan, kuten edustaja Kontula tuossa ihan hyvin mielestäni mainitsi, pidetään huolta molemmista. Eli täytyy muistaa, että sillä pienyrittäjällä ei välttämättä ole tarjota sitä 18:aa tuntia töitä ja opiskelija ei ehkä sitä halua tehdä. Mutta pääasia tässä on nimenomaan se, että työntekijän oikeuksia tai mitään työlainsäädäntöä ei tule saada polkea Suomessa tekemällä näitä nollatuntisopimuksia.

Ongelma tässä on silti se, että työmarkkinoiden jäykkyyttä lisäämällä vähennetään kuitenkin työn tarjontaa. Että joku hyvä kompromissi tässä täytyy löytää.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan vielä neljä vastauspuheenvuoroa. Sen jälkeen, jos ministeri haluaa käyttää puheenvuoron, se on ihan hyvä, ja sitten mennään puhujalistaan. — Huomaan, että siellä edustaja Niikko ihan kuopii jo. (Naurua) — Ja nämä neljä henkilöä ovat edustajat Lindtman, Järvinen, Mykkänen ja Nurminen. — Jaaha, siellä oli yksi vielä. Otetaan hänetkin.

17.55 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, on todella tärkeää ja tietyllä tavalla historiallinen hetki, kun ensimmäinen työelämlainsä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

däntöön liittyvä kansalaisaloite on nyt tullut eduskuntaan, ja sen takia on hyvä, että tästä käydään kunnan keskustelu. Viime kädessä tässä on kuitenkin kyse sillä tavalla arvoista, nähdäänkö työntekijät, ihmiset, vain ikään kuin semmoisina resursseina, joita voidaan ottaa tarvittaessa käyttöön, vai ei. Kyllä mielestäni pohjoismaiseen malliin kuuluu, että meillä on tiettyjä pelisääntöjä, ja nyt olen tyytyväinen myös siitä sävystä, jolla työministeri Lindström tähän vastasi. Tarkalleen ottaen te kyllä sanoitte ennen vaaleja, että lailla pitäisi puuttua nollatuntisopimuksiin, ja toivomme, että muistatte tämän. Täällä on myös hallituspuolueista tullut ymmärtämystä, mutta tuntuu, että nyt tätä asiaa yritetään kiertää joko sosiaaliturvaan tai muuhun. (Puhemies koputtaa) Näiden lupauksen lisäksi tarvitaan konkreettisia toimia. (Puhemies: Aika!) SDP:n eduskuntaryhmä on niihin valmis.

17.56 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen iloinen, että tässä on löytymässä yhteinen punainen lanka niin oikealta kuin vasemmalta ja vielä ministerikin tuntuu olevan halukas tähän yhteistyöhön niin, että saamme taatusti työelämävaliokunnassa hyvän keskustelun ja toivottavasti reilumman työelämän aikaan. Kannattaa muistaa — toisin kuin tässä keskustelussa on nyt monta kertaa sanottu, että pienien, lyhyiden nollatuntisopimusten tai lyhyiden työpätkien pitää olla mahdollisia silloin, kun työntekijä niitä haluaa — että kyllä niiden täytyy olla mahdollisia silloinkin, kun työnantajalla on sellaisia tarjottavana, sillä jokainen työpaikka on tässä maassa tarpeen. Meillä on pelkästään yksinyrittäjiä tässä maassa 170 000, ja heistä monella on iso tarve taata itselleen edes pieni hengähdystauko viikossa ja tarjota töitä vaikka yhdeksi päiväksi, kahdeksaksi tunniksi, ja se saattaa olla jatkuva tarve.

Täällä on moneen kertaan vedottu myöskin kaupan alan sopimukseen. — Aika on näköjään niin katkolla, että esittelen sitä sitten puheenvuorossa tarkemmin.

17.57 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta kyllä tämä meidän pääongelmamme eli kokoaikainen työttömyys on niin vakava, että en kyllä pidä tolkullisena yhtäkään sellaista lakimuutosta, joka vaikeuttaisi minkälaisen tahansa ansiotyön tarjoamista ja tällöisen suhteen syntymistä. Ymmärrän hyvin ne vaikeudet, mitä on monella sellaisella ihmisellä, joka elää nollatuntisopimuksen kautta eikä ole saanut koko-aikatyötä, mutta en usko, että tämä lakialoite tällä tavalla toteutettuna loisi montaakaan koko-aikatyöpaikkaa. Pikemminkin niitä saattaisi syntyä vähemmän.

Tässä edustaja Lindtman puhui muun muassa muutamasta Prismasta, joissa on erikokoisia määriä... (Antti Lindtman: Citymarketeja!) — Oli Sittareita sitten. — Sanoisin, että niissäkin todennäköisesti työntekijät kilpailevat enemmän itse asiassa sen kanssa, korvaako kone myyjät, kuin sen, korvaako naapuri-Sittarin kokoaikainen nollatuntisen tai toisin päin sitten nollatuntinen kokoaikaisen.

Myöskin muistuttaisin, että tässä ei ole kyse pelkästään palvelualojen tällöisestä jatkuvasta toiminnasta, vaan itse asiassa vaikkapa Slushin tyyppinen (Puhemies koputtaa) startup-tapahtuma ei olisi alun perin (Puhemies: Aika!) saanut alkuaan, jos ei olisi nollatuntisopimuksella voitu organisaatiota rakentaa.

17.58 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Muistuttaisin ehkä samasta asiasta vielä kuin mitä edustaja Lindtmankin toi esille, että nyt mietitään sitä, olemmeko me tästä aloitteesta samaa mieltä vai emmekö ole. Mielestäni meidän ei tule hyväksyä näitä kymmeniätuhansia ihmisiä, jotka vasten tahtoaan työskentelevät nol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

lasopimuksella ilman oikeusturvaa ja muuta. Muistuttaisin, että esimerkiksi Tahdon2013-kansalaisaloitetta muutettiin vielä hyvin paljon valiokuntatyössä mutta itse asia ei muuttunut. Eli on hyvä keskustella nyt tästä.

Kiitän Lindströmiä hänen ajatuksistaan. Mutta tarkentaisin vielä: onko mielestäsi reilua pelisääntöä olla nimenomaan nollasopimuksilla vasten tahtoaan ilman työttömyysturvaa ja työelämän ennakoitavuutta? Onko se reilua työelämän pelisääntöä? Ja mielestäni olisi hyvä puhua myös yrittämisen riskistä, että jaetaanko yrittämiseen kuuluvaa riskiä (Puhemies koputtaa) nollatuntisopimuslaisiin.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten vielä edustaja Elomaa. Sen jälkeen ministeri.

17.59 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ilo olla mukana näin rakentavassa keskustelussa. Ministeri Lindström, tiedän, että teillä on jalat maassa. Oli tosi väkevä puhe, ja uskon, että tulette tekemään tämän asian eteen kaikkenne.

Tässä kohtaa sanon myös esimerkin hyvin läheltä, lähipiiristä. Siellä nuori kaveri on ollut jo kolmatta vuotta erittäin suuressa kaikkien tuntemassa firmassa töissä nollasopimuksella. Välillä on hyvä kuukausipalkka — tai keskinkertainen, jos toden sanon — välillä ei tiedä, onko viikonloppuna töitä, koska töitä on. Tämä on hyvin epämääräistä, ja vaikeaa on rakentaa nuoren miehen elämänsä, kun ei tiedä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Että kyllä näihin nollasopimuksiin täytyy jotenkin puuttua.

Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille. Tämä aihe on tosi tärkeä.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten ministerin vastauspuheenvuoro, enintään 3 minuuttia, voi puhua sieltä paikalta. Sen jälkeen mennään puhujalistaan.

18.00 **Oikeus- ja työministeri Jari Lindström:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies, ja kiitos hyvästä keskustelusta. — Jos aloitan ihan tästä edustaja Nurmisen ja edustaja Marinin huolesta. Edustaja Marin totesi, että pontevuutta lisää, ja edustaja Nurminen kysyi, onko reilua, ja sitten hän luetteli nämä epäkohdat. Ei tietenkään ole reilua, ja sen takiahan tämä kansalaisaloite käsittääkseni on täällä, koska on koettu, että ei ole reilua. Ja kun vastasin tuossa äsken — koetin olla ponteva, mutta koetan olla vielä pontevampi — (Eduskunnasta: Hyvä!) että me tarvitsemme reilut pelisäännöt, niin ehkä tämä nyt sitten vastaa tähän kysymykseen. Sitten se tehdään yhteistyössä, kuten tässä sanoin. Tämä ei varmasti ole se lopullinen versio, veikkaisin. Se muokkautuu tässä matkan varrella. Mutta se idea, että tälle asialle pitää saada pelisäännöt — sehän tässä on käsittääkseni se pointti. Siinä mielessä olen valmis yhteistyöhön.

Täällä itse asiassa edustaja Tavio sanoi, että ei tarvita vastakkainasettelua. Ei niin. Pitää ottaa huomioon sekä se työnantajapuoli että työntekijäpuoli, molemmat. Ja edustaja Mykkänen, ihan totta, sekin pitää ottaa huomioon, tuleeko tällä lisää työtä vai eikö tule ja estäkö tämä työllistämisen. Nämä kaikki pitää ottaa huomioon nyt, kun tätä aletaan valmistelemaan, ja rakentaa semmoinen kokonaisuus, joka paitsi vastaa tähän alkuperäiseen ideaan, miksi tähän on puututtu, myös ei samalla estä työllistymistä, tuodaan semmoiset pelisäännöt. Silloin meillä on semmoinen laki tässä asiassa, joka on reilu. — Kiitoksia keskustelusta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Puhemies Maria Lohela: Sitten puhujalistaan.

18.02 **Mika Niikko ps:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan ensiksi tahdon kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä siitä, että olette tuoneet tämän tärkeän asian tänne eduskuntaan keskusteluun. Kuten tässä on käynyt esille, työntekijää koskeva lainsäädännön asia on laadussaan aika lailla ensimmäisiä, ja uskon, että tämä aloite kantaa hedelmää.

Nollatuntisopimukset ovat joissain tilanteissa täysin kohtuuttomia. Sopimus voi käytännössä sitoa työntekijän olemaan tyhjän panttina. Työtä ei ole, mutta on kuitenkin elettävä jatkuvasti sitoutuneena ottamaan sitä vastaan, jos sitä tulee. Pahimmillaan nollatuntisopimukset kurittavat työntekijää, joka löytää uuden työpaikan. Hän ei voi ottaa työtä heti vastaan, koska on sitoutunut työhön. Lisäksi nollasopimus on joillekin työnantajille tapa kiertää velvollisuuksia tilanteessa, jossa työ on tosiasiallisesti jatkuvaa, jopa kokoaikaista. Työsuhdeturvaa ei juuri ole. Tällaiset tilanteet eivät voi jatkua, meidän on löydettävä rakentavat mallit ratkaista tämä ongelma.

Nollatyösopimusta ja tätä ehdotuksen muuttamista toki tulee tarkastella myös yrittäjän silmälasien lävitse. Mikrotyrittäjän ja suuryrityksen välillä on eroja. Aloittelevassa firmassa on tilanteita, jolloin työtä ei tosiaan kerta kaikkiaan ole, mutta joskus taas tarvitaan apua. Nollatuntisopimuksen kieltävä laki voi heikentää pienyrittäjää etenemästä itsensätyöllistäjästä työnantajaksi. Vastaavasti suuret yritykset, kuten esimerkiksi kauppaketjut, tekemällä nollatyösopimuksia jakavat työntekijänsä kahteen tai vieläpä useampaan kastiin. Perustelut heidän osaltaan nollatyösopimukseen ovat mielestäni heikot.

Arvoisa puhemies! Tässä aloitteessa ei ole ainoastaan kyse nollatyösopimuksen kieltämisestä lailla, niin kuin otsikossa sanotaan. Käytännössä kyse on myös siitä, että tulkitsijasta riippuen kieltäisimme alle 18 viikkotuntia sisältävät työsopimukset. Ainoastaan työntekijän esittämästä perustellusta syystä alle 18 tunnin osa-aikatyötä olisi mahdollista teettää. Merkittävää ei ole ainoastaan viikkotyötunnit, päivittäisillä tunneilla on myös väliä. Harva työntekijä haluaa reissata työpaikalle tekemään esimerkiksi muutaman tunnin kii-reapua ja sitten palata takaisin kotiin. Yhtenä esimerkkinä: Työsopimuksella voidaan kikkailla epäreilusti esimerkiksi kesätyöntekijöiden kohdalla. Ei ole tavatonta, että jäätelömyyjä komennetaan kotiin sadepäivän aamuna ja poutapäivän sattuessa työt jatkuvat.

On syytä muistaa myös, että on tilanteita, joissa ilman osa-aikatyön mahdollisuutta työpaikkaa ei olisi lainkaan olemassa. Jos tällainen laki tulisi voimaan tällaisenaan, kuin tämä on esitetty, se saattaisi heikentää osa-aikatyön tarjoamista. Siinä mielessä on tärkeää tarkastella asiaa, kuten ministerikin sanoi, siltä näkökannalta, että selkeät, räikeät epäkohdat korjataan ja pelisääntöjä uudistetaan. Osa-aikatyö on kuitenkin nykyisessä työelämässä tärkeä mahdollisuus sekä monille työntekijöille että työnantajille. Aloitteen hyväksyminen sellaisenaan voisi leikata työn tarjontaa ja työllisyyttä, siksi jonkinlainen välimaasto tulisi löytää.

Kun yrityksiä ei velvoiteta teettämään tarpeettomia työtunteja, niin täytyy muistaa, että niiden on mahdollista maksaa halutessaan todelliselta työajalta myös parempaa palkkaa. Lisäksi on huomioitava, että työnantajan tilanteet eroavat. Samaa, mikä on kohtuullista vaatia yritysajalta, ei ole kohtuullista vaatia pienfirmalta. Ymmärrän täysin mikrotyrittäjää, jolle työntekijän palkkaaminen on suurin ponnistus ja vastuu. Lakimuutos ei saa siis heikentää mikrotyrittäjän mahdollisuuksia menestyä työssään.

Arvoisa puhemies! Loppujen lopuksi pidetään mielessä se, että Suomessa työntekijän ja työnantajan edut ovat usein lähempänä toisiaan kuin miltä ne näyttävät. Meillä on erittäin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

hyvä työilmapiiri ja työnantajapiiri, paljon parempi kuin monessa muussa maassa. Siinä mielessä uskon, että tähän löytyy rakentava ratkaisu ja saamme tätä asiaa edelleenkin kehitettyä.

18.08 Anna Kontula vas: Arvoisa rouva puhemies! Nollatuntisopimuksissa on kyse sellaisesta maan tavasta, jossa yrittäjäriskiä siirretään työntekijälle tavalla, joka ei ole ollut lainsäätäjän tarkoitus missään vaiheessa. Erityisen räikeän tästä maan tavasta tekee se, että siinä käytetään tyypillisesti hyväksi sellaisia työntekijöitä, jotka valmiiksi ovat työmarkkinoilla muita heikommassa neuvotteluasemassa.

Koska nollatuntisopimukset eivät missään vaiheessa ole olleet lainsäätäjän tarkoitus eikä niitä löydy meidän nykyisestä lainsäädännöstä, niillä on monia sellaisia epätoivottavia kerrannaisvaikutuksia, joita työnantajat eivät ota omaan piikkiinsä ja joita työnantajakaan todennäköisesti eivät toivo. Näitä ovat muun muassa mahdollisuus työttömyysturvaan, mahdollisuus lainaan tai luottokorttiin mutta myös esimerkiksi mahdollisuus rakkautteen silloin, jos hallituksen nyt kaavailemat perheen yhdistämishankkeet toteutuvat ja puolison Suomeen saaminen jatkossa edellyttää toistaiseksi voimassa olevaa täysiaikaista työsuhdetta.

Minä tutkin työtä kymmenen vuotta ennen tähän taloon tuloani ja sen jälkeen olen ollut jatkuvasti tekemisissä työelämän kysymysten kanssa. Tältä ajalta minulle ei tule mieleen yhtään sellaista tapausta, yhtään sellaista tilannetta, jossa työnantajalla ei olisi työnantajan näkökulmasta järkevää vaihtoehtoa nollatuntisopimukselle. Vaikka nollatuntisopimukset häviäisivät tästä maasta kokonaan, meillä on sen jälkeenkin jäljellä määräaikaista työsopimuksia, urakkatyösopimuksia, meillä on osa-aikatyötä, meillä on vuokratyötä, meillä on mitä erilaisinta alihankintatyötä, ja tästä syystä minä väitän, että nämä pelot ja uhat, mitä on esitetty siitä, että tämä haittaisi työllistämistä ja lisäisi työmarkkinoiden jäykkyyksiä, eivät yksinkertaisesti pidä paikkaansa eivätkä perustu kovin vankkaan työelämän tuntemukseen.

On ihan totta, että tämä lakialoite ei ole täydellinen. Minä itse oletan, että se, että tässä pienen yrittäjän tai yksityisen työnantajan käsittely on jäänyt vajaaksi, johtuu siitä, että tämän lähde on peräisin sellaisista liitoista, joissa työpaikan koko on melko suuri. Tämän seurauksena aloite ei millään lailla pohdi sellaisia tilanteita, joissa työvoiman tarve on säännöllinen mutta jää alle 18 tunnin. Tällaisia tilanteita on esimerkiksi sellaisessa yökerhossa, joka on auki vain yhtenä tai kahtena päivänä viikossa, tai esimerkiksi voi olla kauppakeskuksessa sijaitseva liike, jonka yksinyrittäjä haluaa tehdä töitä vain viitenä päivänä viikossa, mutta kauppakeskus edellyttää liikkeen auki pitämistä myös kuudentena päivänä.

Nämä ovat sellaisia kysymyksiä, joita meidän tulee valiokunnassa pohtia, ja varmasti me niin teemmekin. Minun mielestäni on tärkeätä muistaa, että myöskään näissä tilanteissa ei ole kysymys siitä, että tarvittaisiin nollatuntisopimuksia. Näissä tilanteissa on kysymys siitä, että tarvittaisiin hieman vähemmän tunteja kuin se 18 tuntia, joka nyt tässä esitetään pääsääntönä työsuhteiden minimiviikkotuntimääräksi.

Kansalaisaloite nollatuntisopimuksista on ilman muuta kannatettava aloite. Pientä viilausta se vaatii, mutta me saamme tästä hyvän parannuksen meidän työelämän pelisääntöihin.

18.13 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Kiitos hyvästä ja rakentavasta keskustelusta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Mielestäni nollatyösopimukset ovat aikamme viheliäisin työmuoto. Nollasopimuksella tarkoitetaan toistaiseksi tai pidemmän määräajan voimassa olevaa työsopimusta, jossa työtunnit on määritelty alkamaan nollassa, esimerkiksi 0—38 tuntia viikossa. Tällöin työnantaja päättää, paljonko se tosiasiaa työtunteja tarjoaa. Työntekijän näkökulmasta voi mennä viikkojakin ilman kutsua töihin, ilman tunteja, ilman palkkaa, ilman eläkekertymää. Henkilö voi olla tiukasti sidottu työsopimukseen eikä saa tehdä töitä muille, muttei saa työttömyyskorvaustakaan. Ainut apu selvitä arjesta on kunnan sosiaalitoimen toimeentulotuki.

Nollatyöntekijät ovat kaikista heikoimmassa asemassa työelämässä. Heitä on Suomessa noin 83 000 henkilöä, ja he ansaitsevat parempaa. Tilastojen valossa he ovat pääosin alle 30-vuotiaita nuoria ja erityisesti naisia. Nollasopimuksia ilmenee tyypillisesti kaupan alalla, sosiaali- ja terveystalveissa, majoitus- ja ravitsemistalveissa sekä kuljetus- ja varastointialoilla. Suurin osa nollatyösopimuksella työskentelevistä haluaisi enemmän työtunteja.

Eräs nuori nainen kertoi, että hän oli tehnyt vuosia osa-aikatyötä suuressa mediatalossa ja hänen toiveenaan oli jatkuvasti ollut saada lisää työtä, jotta hän eläisi noilla ansioillaan, mutta lisätyön jakaminen perustui aivan liian usein erilaisten henkilöiden suosimiseen vähän vaihtelevin perustein ja työnantaja saattoi pudottaa tunnit nollassa, mikä merkitsi tälle nuorelle naiselle kaaosta vuokran ja laskujensa maksamiseen.

Nollatuntityöntekijän on vaikea tai lähes mahdoton saada lainaa tai luottokorttia pankista. Elämän suunnittelu on vaikeaa pienillä tuloilla. Perheen perustaminen ja lastenhoito on suuri ongelma monelle, koska työtunnit ovat epävarmat. Jokainen meistä tarvitsee elämänsä ennakoitavuutta. Kenenkään elämä ei saa olla pelkkää ainaisessa hälytysvalmiudessa olemista, sen odottamista, että puhelin soi ja pyyntö tulla töihin tulee.

Arvoisa puhemies! Työelämän sukupolvia tutkineet ovat arvioineet, että Y-sukupolven eli vuosina 80—90 syntyneiden avainkokemukseksi työelämästä saattaa nousta yksinäisyys. Yhteisölliset tukirakenteet ovat kadonneet, ja erityisesti vuokratyötä tekevien nollatyösopimuslaisten työn tekemisen paikka ja työyhteisö vaihtuvat jatkuvasti. Eri työpaikkojen ja esimiesten viidakossa työtä tekevä on enemmän yksin. Nollatuntityöntekijän mahdollisuudet vaikuttaa työpaikan asioihin ovat myös heikot. Y-sukupolvi on ensimmäinen sukupolvi, joka on tullut työelämään tällaisessa tilanteessa. He jäävät helposti työelämän marginaaliin ja kokevat ulkopuolisuutta. Vaikka työllä ei olekaan nuorten keskuudessa yhtä vahvaa kytköstä identiteettiin kuin aikaisemmillä sukupolvilla, niin myös nuoret kokevat työpaikan saamisen olevan kulttuurisesti hyväksyttävän elämän ehto, ja työllistyminen on saavutus kohti aikuisuutta ja itsenäistymistä.

Nuorten sukupolvien palkkataso on myös vanhempien sukupolvien palkkatasoa alempi heidän ollessaan samassa elämänvaiheessa. Nuorten palkkatason alentuminen on tapahtunut pääosin yksityisellä sektorilla. Tämä kehitys ei tiedä hyvää Suomen valtion verotuloille eikä pohjoismaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudelle. Mikäli emme nopeasti puutu asiaan, teemme pitkässä juoksussa suuren karhunpalveluksen nuorille, nälkäisille ja kunnianhimoisille sukupolville. He haluavat uudistaa työpaikkoja, organisaatioita ja niiden toimintakulttuuria, mutta jäävät vuosikausiksi jumiin epävarmaan nollasopimuselämään ja pätkä- ja osa-aikatyöhön. Vähitellen nuorilta karisee usko työelämän pelisääntöihin ja johdonmukaisuuteen. Työelämä menettää palkkaamattomissa nuorissa aikuisissa jatkuvasti sellaista rohkeutta, näkemyksellisyyttä ja uudistusvoimaa, joka on korvaamatonta suomalaisen työelämän uudistamiseksi. Suomalaiset nuoret sukupolvet tarvitsevat nyt eduskun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

nalta positiivista erityiskohtelua. On aivan erinomaista, että ministeri Lindström äsken kertoi olevansa valmis edistämään tätä hyvää kansalaisaloitetta.

Arvoisa puhemies! Vielä tähän loppuun haluan sanoa sen, että jokaisella suomalaisella on perustuslaillinen oikeus työhön. Tämä edellyttää julkiselta vallalta pyrkimystä täystyöllisyyteen. Eduskunnan on aktiivisesti toimittava kaikkien alityöllistettyjen ja työttömien puolesta. Valitettavasti lainsäädäntömme ei vielä tunne nollasopimus-käsitettä tai mitään nollasopimukseen viittaavaa. Työpaikoille on vain syntynyt huonoja käytäntöjä, jotka johtuvat juuri siitä, ettei laissa nimenomaan säädetä, mitä voidaan sopia työajasta. Nollasopimuksia käytetään jonkin verran puhtaasti työsuhteturvan kiertämistarkoituksessa. Tämä ei ole oikein. Irtisanomista kierretään sillä, että nollatuntityöntekijän työvuorolistaan ei vain merkitä työvuoroja. Syyksi riittää mikä vain, vaikka väärä sana tai se, että työntekijä on tullut raskaaksi. Työlainsäädäntöä kierretään myös niin, että työvuorolistoja ei täytetä ennakoon, jolloin nollatuntityöntekijä jää ilman sairausajan palkkaa tullessaan kipeäksi. Ilman tunteja jäänyt työntekijä sanoutuessaan irti työpaikasta voi joutua te-toimistosta karenssiin, vaikka tunteja ja palkkaa on ollut nolla kuukaudessa, ja jäädä näin ilman työttömyyskorvausta. Eduskunnan on pikaisesti puututtava tällaiseen kikkailuun. On säädettävä laki joustotyövoiman joustavuuden ehdoista. Riski on jaettava oikeudenmukaisemmin ja työsuhteturva taattava työn tekemisen tavasta riippumatta.

Vaikuttaa myös ilmeiseltä, että nuoret työntekijät tarvitsevat enemmän tietoa työsuojeluviranomaisista ja mahdollisuuksista saada hyvitystä oikeudenloukkauksista. Nuoret eivät tunne oikeusturvakeinoja, tai kynnys niiden käyttämiseen on liian korkea. On ilmeistä, että syrjivien rakenteiden tunnistamista on parannettava ja puuttumista aktivoitava. Nuorten tietämystä oikeuksistaan ja kykyä puolustaa niitä on tuettava, siitä huolimatta, että Suomen kaltaisessa yhteiskunnassa täytyy voida lähteä siitä, että oikeudelliset, poliittiset ja hallinnolliset instituutiot valvovat ja edistävät perusoikeuksien toteutumista myös nuorten ja naisten osalta.

18.22 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Kun suurin osa suomalaisista palkansaajista työskentelee toistaiseksi voimassa olevissa täyspäiväisissä työsuhteissa, unohtuvat helposti ne työntekijäryhmät, joiden arki ja elämä poikkeavat tästä merkittävästi. Peräänkuulutaan jatkuvasti lisää joustoja — se kuultiin muun muassa tänään tässäkin salissa keskustelussa — mutta unohdetaan ne joustot, joita suomalainen työelämä jo tällä hetkellä on täynnä. On vuokratyötä, itsensä työllistämistä, ketjutettua määräaikaisuutta, vastentahtoista osa-aikatyötä, ja sitten on nollatuntisopimukset.

Nollatuntisopimukset ovat erityisen ongelmallinen tapa toteuttaa työmarkkinajoustoja, ja kansalaisaloitteessa esitetään mielestäni kannatettavia keinoja tilanteen korjaamiseksi. Käytännössä nollatuntisopimukset mahdollistavat sen, että työnantaja pystyy kiertämään työelämän voimassa olevia säädöksiä. Kysymys nollatuntisopimuksista on siksi kysymys työmarkkinoiden pelisäännöistä ja työelämän laadusta. Siinä on kyse siitä, haluammeko tosiaan sallia käytännöt, jotka jättävät erityisesti nuoret työntekijät täysin vaille työsuhteturvaa ja riittävää toimeentuloa.

Tilanne, jossa työntekijälle ei ole määritelty vähimmäisviikkotuntimäärää, jättää hänet ongelmatilanteissa erittäin heikkoon asemaan. Jos sairastat paljon, jos syntyy erimielisyys pomon kanssa tai jos yrität puuttua epäkohtiin työpaikalla, voi työnantaja reagoida laskeamalla työtuntisi nolnaan. Kun ei tule tunteja eikä toimeentuloa, joudut irtisanoutumaan, ja silloin te-keskus voi määrätä tästä hyvästä kolmen kuukauden karenssin. Jos viikkotyötun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

tisi ovat olleet alle 18 tuntia viikossa, ei myöskään synny oikeutta ansiosidonnaiseen työtömyyskorvaukseen. Tämän lisäksi toimeentulo on jatkuvasti epävarmaa, mikä tarkoittaa työntekijälle vaikeuksia suunnitella omaa elämää ja omia menoja.

Arvoisa puhemies! On tietenkin olemassa myös paljon hyviä esimerkkejä työpaikoista, joissa niin työntekijä kuin työnantaja ovat olleet tyytyväisiä nollatuntisopimuksen kautta tehtyyn järjestelyyn. Siksi aloitteeseen on sisällytetty mahdollisuus poiketa jatkossakin 18 vähimmäisviikkotyötunnista alaspäin, kun se tapahtuu työntekijän toiveesta ja syystä, kuten opiskelusta. Suomen työmarkkinalainsäädännön keskeinen periaate on kuitenkin aina ollut heikomman osapuolen suojeleminen, ja siksi on luotu pelisääntöjä muun muassa mielivaltaisen irtisanomisen estämiseksi. Nollatuntisopimukset luovat tällä hetkellä ohituskaistan näille pelisäännöille.

Pääosa niistä palkansaajista, joilla on nollatuntisopimus, on alle 30-vuotiaita. Huomionarvoista on myös, että yli puolet näistä ilmoittaa pääasialliseksi toimekseen ansiotyön. Kun kaikkien nollatuntisopimuksella työskentelevien tavanomainen työaika on Tilastokeskuksen mukaan 23 tuntia viikossa keskimäärin, tarkoittaa tämä myös, että tämän työntekijäjoukon kuukausiansiot jäävät hyvin pieniksi.

Arvoisa puhemies! Nollatuntisopimusten kieltämisessä ei ole kyse työmarkkinoiden joustojen poistosta vaan sellaisten epäkohtien ja ongelmien korjaamisesta, joita kukaan ei voi kieltää. Seuraukset näistä epäkohdista kantavat pääosin alle 30-vuotiaat työntekijät, joiden työmarkkina-asema muutenkin on heikko.

Lopuksi näin Y-sukupolven edustajana haluan myös tuoda esille, että olen äärimmäisen iloinen siitä, että työministeri Lindström hyvin selvästi osoitti ymmärtävänsä niitä epäkohtia, joita tällä hetkellä liittyy nollatuntisopimuksiin, ja odotan kyllä näiden puheenvuorojen perusteella myöskin, että tullaan näkemään ihan oikeita ja aitoja muutoksia näihin käytäntöihin.

18.26 Katja Hänninen vas: Arvoisa rouva puhemies! Olemme käyneet täällä salissa erittäin mielenkiintoista keskustelua, ja itsekkin olen erittäin iloinen siitä, että työministeri Lindström on suhtautunut tähän nyt käsillä olevaan tärkeään kansalaisaloitteeseen myönteisesti ja on omien sanojensa mukaan valmis tätä viemään eteenpäin hyvässä yhteishengessä ja edistämään tätä nollasopimukset kieltävää kansalaisaloitetta. Tämä on todellakin varmasti monille kuuntelijoille ilouutinen.

Tilastokeskuksen mukaan nollasopimuksella tosiaan työskenteli 2014 peräti 83 000 suomalaista. Se on minusta hurja määrä, ja kun mietitään, että näillä ihmisillä ei ole sellaista työsuhdeturvaa, mikä pitäisi aina työsuhhteessa olevalla työntekijällä olla, niin näillä 83 000 suomalaisella sitä ei tänä päivänä ole. Heistä valtaosa on naisia, 57 prosenttia, ja 65 prosenttia heistä on alle 30-vuotiaita, mutta joka ikäluokasta löytyy nollasopimuksella työskenteleviä.

Usein nollasopimuksia perustellaan sillä, että näiden kautta nuoret pääsisivät paremmin kiinni työelämään, mutta itse en ymmärrä sitä perustetta, minkä takia nuorten pitäisi kestää työelämän epävarmuutta vanhempia ikäluokkia paremmin. Suomalaiset nuoret itsenäistyvät ja muuttavat pois kotoa varhain, ja tämä työelämän epävarmuus, mistä nollasopimukset ovat kuvaava esimerkki, vaikeuttaa nuorten itsenäistymistä. Nuoret maksavat laskuja siinä missä vanhemmatkin. Pahimmillaan toimeentulon epävarmuus aiheuttaa syrjäytymistä, ja tällä on tietysti kauaskantoisia vaikutuksia nuorten elämälle. Tiedämme kaikki tässä salissa, kuinka kalliiksi tämä syrjäytyminen sitten yhteiskunnalle tulee.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Nollatuntisopimusten väitetään sopivan nuorille myös siksi, että monet nuoret ovat päätoimisia opiskelijoita. Tässä unohdetaan, että opiskelijat ovat keskenään hyvin erilaisissa tilanteissa. Kaikkien vanhemmilla ei ole mahdollisuutta maksaa omilleen muuttaneen lapsensa vuokraa silloin, kun lapsen työtunnit eivät riitäkään. Lisäksi monella opiskelijalla on jo lapsia. Miten opiskelun ja työelämän yhteensovittamista auttaa, jos työtunneista ja toimeentulosta ei ole minkäänlaista varmuutta?

Arvoisa puhemies! Nollatuntisopimukset eivät kuulu Suomessa vain opiskelijoiden todellisuuteen, sillä yli puolet nollatuntisopimuksella työskentelevistä pitää ansiotyötä pääasiallisena toimintanaan. Tässä porukassa tehdään myös paljon vastentahtoista osa-aikatyötä, sillä Tilastokeskuksen mukaan osa-aikaisesti työskentelevistä nollatuntisopimuksen piirissä olevista peräti 37 prosenttia haluaisi lisätunteja. Tämä kertoo siitä, että nollatuntisopimukset aiheuttavat monissa perheissä vaikeita toimeentulo-ongelmia ja suoranaista köyhyyttä elikkä moni joutuu sieltä toimeentulotukiluukulta sitten hakemaan välttämätöntä perustoimeentuloa, jotta saa perheelleen leipää ja maksettua laskut.

Monet nollatuntisopimuksia kannattavat ovat sitä mieltä, että parempi vähän töitä kuin ei töitä ollenkaan. Olisiko heillä pokkaa mennä sanomaan näin kolmen lapsen yksinhuoltajalle, joka miettii, tarjoaako työnantaja ensi kuussa tarpeeksi työtunteja, jotta vuokra saadaan maksettua ja lapsille ruokaa? Osa työnantajista haluaa pitää kiinni nollatuntisopimuksista työelämän joustojen nimissä. Ei ole kuitenkaan kenenkään etu, että työelämän epävarmuus kasvaa. Työntekijä, joka saa koko ajan olla huolissaan toimeentulonsa riittävydestä, ei ole motivoitunut ja tehokas. Työelämään saadaan joustoja paremmin ihmisten perustoimeentuloa turvaamalla. Tähän auttavat vakaat työsuhteet ja esimerkiksi perustulon kehittäminen. Jokaisella suomalaisella tulee olla oikeus sujuvaan arkeen ja riittävään toimeentuloon. Tällä hetkellä nollasopimuslaisen ja muissa epätyypillisissä työsuhteissa olevan on vaikeaa ja joskus jopa mahdotonta suunnitella lomaa, harrastuksia tai lapsen hoitoa. Työelämä on todellakin pirstaloitunut, ja yhä useampi työskentelee määräaikaissa ja osa-aikaissa työsuhteissa — osa omasta tahdostaan mutta suuri osa vastentahtoisesti.

On pakko sanoa tässä vielä siitä, että vaikka meillä työnantajilla on lisätyön tarjoamisvelvoite, niin valitettavasti aika harvoin työpaikoilla tätä lisätyön tarjoamisvelvoitetta noudatetaan, niin kuin lailla on ollut tarkoitus turvata tämä. Tähän minä toivoisin myös nyt, kun tämä lakialoite on tullut eduskuntaan ja lähtee lausuntokierrokselle, kiinnitettävän entistä enemmän huomiota, jotta nämä reilut pelisäännöt todellakin saadaan turvaamaan työntekijöiden oikeuksia.

18.32 Heli Järvinen vihr: Arvoisa rouva puhemies! On ilo nähdä teitä vakiduuilaisia siellä iso joukko. Tuolta permannolta teitä ei näkynyt, vaikka teistä puhuttiin. Tämä keskustelu on hyvin tarpeellinen, ja teidän kansalaisaloitteenne on osoittautunut hyvin välttämättömäksi.

Tänään tässä keskustelussa on tullut myös hyvin esiin niitä ongelmia, joita nollatuntisopimuksissa on. Nollatuntisopimuslainen työntekijä ei ole oikeutettu soviteltuun päivärahaan, jos tunnit ovat nollassa. Hän ei ole oikeutettu ansiosidonnaiseen, jos työaikaa ei ole vähintään 18:aa tuntia. Hän ei ole oikeutettu sairausajan palkkaan, jos työlistoja ei ole tehty. Eikä laissa ole säännöksiä edes työsuhteen lopettamisesta tai loppumisesta tai osa-aikatyöntekijän oikeudesta kieltäytyä vastaanottamasta työtunteja silloin, kun ne eivät hänelle käy. On selvää, että työelämän pelisääntöjä pitää reiluttaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Me tarvitsemme monenlaisia uudistuksia, mutta meidän pitää mahdollistaa myös työnteke silloin, kun työtunteja on tarjolla vain vähän, vaikka se olisi säännöllinenkin tilanne. Kannattaa muistaa se, että meillä on hyvin monenlaista työn tarvetta ja työn tekemisen tarvetta.

Täällä on hyvin kuvattu sitä perustilannetta: vuokrat pitää maksaa, lapsille pitää saada ruokaa, ja meidän kaikkien pitää elää. Siitä huolimatta on paljon myös niitä, joille työnteke on hieman ehkä vähämerkityksellisempi asia tästä näkökulmasta. Meillä on paljon opiskelijoita, jotka haluavat vähän lisäansioita, meillä on niitä lastensa kanssa kotona olevia, jotka haluavat tehdä muutaman tunnin viikossa ja saada vähän aikuista vertaistukea, ja meillä on niitä eläkeläisiä, jotka haluavat pienen lisävirikkeen muutamalla työtunnilla, ja heillekin pitää olla mahdollista tarjota töitä silloin, kun niitä on, etenkin tilanteessa, jossa meillä on aivan liian iso joukko suomalaisia vailla töitä.

Meillä on paljon vaihtoehtoja asian parantamiseksi, ja olen iloinen, että tämä tulee työelämävaliokuntaan. Olen itse tässä talven aikana jutellut monen teidän vakidunilaisen eli aloitteentekijän kanssa, ja moni teistäkin on pitänyt esimerkiksi kaupan alalla olevaa ratkaisua sitä perusongelmatilannetta parempana. Kaupan alalla asia on ratkaistu sillä tavalla, että työntekijä ja työnantaja solmivat puitesopimuksen, joka siis ei ole työ sopimus, mutta se sisältää ehdot tulevia yksittäisiä työkeikkoja varten. Tässä työnantajalla ei ole velvollisuutta tarjota töitä, mutta työntekijälläkään ei ole velvollisuutta ottaa niitä töitä vastaan. Jokainen keikka on oma määräaikainen työsuhteensa, ja sille pitää joka kerta olla lainmukainen peruste. Ja mikäli työntekijä ei saa näitä keikkoja, hän on myös oikeutettu työttömyyspäivärahaan.

Tämäkään ratkaisumalli ei ole ihan ongelmaton, mutta se on kuitenkin käsittääkseni, ja monen teistäkin mielestä, selkeä parannus siihen perusongelmatilanteeseen.

Mutta meillä on myös paljon muita vaihtoehtoja. Me voimme, ja meidän pitää, pohtia ansioturvan uudistusta siten, että myös alle 18 tunnin töillä olisi niihin oikeus. Me kaipaamme selkeämpiä pelisääntöjä työsuhteen vakiintumisen ehdoista, sillä tämän talven aikana on selvinnyt myöskin se, että nämä nollatuntisopimukset eivät ole vain pienten yritysten ongelma. Meillä on Suomessa esimerkiksi yritys, jolla on yli 300 työntekijää ja kaikki työntekijät nollatuntisopimuksella, vaikka suurimman osan työaika on ihan vakituinen, kokopäiväinen. On kohtuullisen ymmärrettävää, että tällainen peli ei ole kovin reilua.

Pitää muistaa myös se, että meillä työmarkkinat ovat aivan valtavassa murroksessa ja muutoksessa. On paljon ihmisiä, jotka opiskelevat, tekevät töitä palkansaajina, osittain yrittäjinä, mahdollisesti vielä sivussa omaishoitajina, ja me tarvitsemme tälle porukalle reilummat pelisäännöt — ja myöskin sosiaaliturvan, joka mahdollistaa toimeentulon niinä katvekausina, kun töitä ei syystä tai toisesta ole.

Me vihreät olemme valmiita pohtimaan Akavan ehdottamaa yhteisvakuutusta, joka mahdollistaisi paremmin yrittäjyyden ja työn tekemisen samaan aikaan. Perustulo on myös hyvä malli siihen, miten saisimme parannuksia aikaan, jotta ihminen tulisi aina toimeen.

Kannattaa muistaa, että palkansaajista nollatuntisopimuslaisia on noin 83 000, niin kuin täällä on puhuttu. Näistä ihmisistä lisätunteja haluaisi noin 30 prosenttia eli noin 25 000 palkansaajaa. Tämä on vain 1 prosentti kaikista Suomen työllisistä. En vähättele tätä prosenttia, mutta luku kuvaa ehkä sitä syytä, minkä takia nollasopimuslaiset ovat tupopöydissä aina jääneet vähän mopen osille eli heidän asiansa ja ongelmansa eivät ole kovin kiinnostaneet, ja sen takia on hyvä, että nämä ongelmat on nyt nostettu pöytään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Kannattaa myös muistaa, että jo yli puoli miljoonaa suomalaista tekee töitä tavalla tai toisella epävarman toimeentulon työsuhteissa. Tämän aloitteen käsittelystä tulee olemaan hyötyä heillekin, ja toivon, että tämän kevään kuluessa saamme reilumpia pelisääntöjä työelämään.

18.39 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Kyseisellä kansalaisaloitteella on erittäin hyvät ja kannatettavat tarkoitukset. Etenkin nuorten työmarkkina-asemaa on ylipäänsä syytä parantaa. Vaarana kuitenkin on, että etenkin keikkatyövoimaa käyttävät yksityisyritykset ja pienet yritykset tulevat kärsimään tästä työsopimuslain lisäyksestä. Jos joustoa ei sopimusten perusteella työntekijöiltä löydy, ei palkata ja yrittäjä itse tekee työt. Tällöin myös kipeästi kaivattu henkilöiden palkkaus estyy.

Ehkäpä paras tapa ratkaista nollatyösopimusten aiheuttamia ongelmia olisi jo olemassa olevan lainsäädännön käyttäminen. Nollasopimuksissa tulisi keskittyä etenkin siihen, miten pitkään jatkunut keikkatyö voidaan muuttaa vakituiseksi työsuhteeksi. On kohtuutonta, että henkilö työskentelee vuosia käytännössä täysiaikaisena mutta sopimus mahdollistaa nollatyön.

Ratkaisuksi voisi sopia malli, jossa pitkäkö työskentely vakiintuneella työajalla voisi muodostua sopimuksen veroiseksi työsuhteen ehdoksi. Tämän jälkeen vakiintunut työaika sitoisi työnantajan ja työnantaja olisi velvollinen tarjoamaan työtä tai ainakin maksamaan vakiintuneelta työajalta. Tämä voitaisiin saavuttaa työaikalain muutoksella. Myös Kaupan liiton ja Palvelualojen ammattiliiton PAM ry:n sopima niin sanottu keikkatyömallin soveltaminen olisi yksi mahdollinen helpotus nykyiseen tilanteeseen. Kyseisessä mallissa työnantaja ja työntekijä solmivat ensin puitesopimuksen, jossa sovitaan ehdot tulevia yksittäisiä keikkoja varten. Tällainen puitesopimus selventäisi huomattavasti työnantajan ja työntekijän välistä suhdetta erityisesti silloin, kun työnantaja ei tarjoa työtä, mutta ei poista toistuviin määräaikaisiin sopimuksiin liittyviä kysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Tämän kansalaisaloitteen tarkoituksena on oikeanlainen, ja siitä kiitos sinne aloitteen laatijoille. Meidän pitää samalla kuitenkin huomioida, että monet pk-yritykset ovat ahtaalla lisätyövoiman palkkaamisessa. Pk-yritykset ovat maamme paras toivo työllisyyden lisäämiseen. Mutta tällä hetkellä ei kuitenkaan voi kiistää sitä tosiasiaa, että on myös niitä suuria yrityksiä, jotka käyttävät suoraan sanoen hyväkseen niitä nollasopimuslaisia, jotka tekevät työtä. Siitä esimerkkinä se, mistä minä debatissakin puhuin lähipiiristäni: kun joutuu jopa vuosia tekemään työtä jatkuvassa epävarmuudessa, odottaen sitä puhelinsoittoa päivystäen sitä, onko työtä lähiaikoina vai ei, tulevaisuudensuunnitelmia on aivan mahdotonta tehdä.

Tämänpäiväisen keskustelun ja ministeri Lindströmin puheen jälkeen uskon kyllä vakaasti, että tähän nollasopimusongelmaan pyritään löytämään hyvä ja oikeudenmukainen ratkaisu lähitulevaisuudessa. — Kiitos.

18.42 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Työelämä-sanassa on kaksi osaa: "työ" ja "elämä". Ihmisellä on oltava molempia, sekä työtä että elämää. Mutta nämä nollasopimukset saattavat sotkea molemmat. Työtä voi olla niin paljon, että elämä menee sekaisin, ja toisaalta työtä voi olla niin vähän, että elämä menee sekaisin. Ja kumpaakaan asioista ei voi oikein ennakoita, kun ei tiedä, minkä verran työtä edessä on.

Nollasopimus on tavallaan työnantajalta lupaus työstä. Mutta työnantaja ei välttämättä täytä tuota lupautta. Nollasopimusten yksi suuri ongelma onkin se, että siinä työntekijällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

on suurempi työn vastaanottamisvelvollisuus kuin työnantajalla on työn tarjoamisvelvollisuus verrattuna muihin työsuhteisiin.

Osa nollatyösopimuksella työtä tekevästä ihmisistä on todellista työelämän prekariaattia. Toisaalta taas toiset tekevät nollasopparilla lähes normaalisti työtä, jopa kohtuupalkalla. Mutta se suurin ongelma on se, että näitä sopimuksia ei ole laissa määritelty, ja tämä tekee työsopimuslain tarjoaman turvan vaikeasti tulkittavaksi, monissa tilanteissa jopa ole mattomaksi. Osa näistä ongelmista voidaan poistaa hyvällä työpaikkakohtaisella vuorovai kutuksella, muun muassa järkevillä työvuorojärjestelyillä, joustavuudella puolin ja toisin ja hyvällä työn suunnittelulla. Mutta osa tarvitsee väkisininkin lainsäädäntömuutoksia.

Jos me mietimme sitä muutosta, mikä suomalaisessa työelämässä on tapahtunut, niin ennen mentiin töihin, oltiin siellä eläkeikään ja niin se työelämä kulki. Mutta meille on syntynyt ensin määräaikaiset työsuhteet, ja kun niissä ei ollut samaa turvaa kuin näissä normi töissä, niin niitä käytettiin kiertämään työlainsäädännön velvoitteita. Kun tuota turvaa tuotti määräaikaisiin työsuhteisiin, syntyivät vuokratyösuhteet, ja niitäkin käytettiin joskus tarpeeseen, joskus vain kiertämään työsopimuslain velvoitteita. Tämän jälkeen syntyivät erilaiset itsensä työllistämisen velvoitteet tai pakkoyrittäjyydet, niin kuin myös nollasopimukset. Ja oleellista on se, että nollasopimuksella ei kierretä työlainsäädännön velvoitteita.

Jos mietimme niitä esimerkkejä, mitä elävästä elämästä löytyy, niin vaikkapa Ylen eräässä ohjelmassa kertoi ihminen, SAK:n työehtoasiantuntija, tilanteesta, että heille on tullut tietoon paljon tapauksia, joissa työntekijä on työskennellyt useita kuukausia lähes kokoaikaisena, mutta sitten kun hän on sairastunut tai on tullut jotain muuta erimielisyyttä työnantajan kanssa, niin työnantaja ei ole enää tarjonnut tunteja. Toisaalta esimerkiksi Palvelualuejen ammattiliitosta kerrotaan kaupan alan varastotyöläisestä, joka oli työskennellyt nollatyösopimuksella kokoaikaisesti 2,5 vuotta, ja edelliset 30 viikkoa hänen työaikansa oli ollut lähes täysi, 37,5 tuntia viikossa, mutta sitten työntekijä sairastui ja hänelle kirjoitettiin 1,5 viikkoa sairauslomaa, ja sen jälkeen työtunteja ei enää herunut. Nämä kuvaavat niitä esimerkkejä, miten kierretään meidän normaaleja työlainsäädännön velvoitteita.

Lisäksi vastuut ja velvollisuudet eivät ole tasapainossa ja ne ovat epäselviä. Työntekijän vastuu ottaa työtä vastaan on siis suurempi kuin työnantajan velvollisuus sitä tarjota. Nollasopimus voi pahimmillaan olla keino kiertää irtisanomissäännöstöä. Yhtäkkiä vain tunnit loppuvat. Toisaalta se voi olla ikuinen koeaika, jossa aina mitataan uudelleen ja uudelleen ja uudelleen sitä, miten työntekijä työnsä tekee.

Sitä käytetään myös aika hävyttömällä tavalla irtisanomistilanteissa. Esimerkiksi Hartwallin Lahden tuotantolaitoksen pääluottamusmies kertoi, että siitä on runsas kolme vuotta, kun ketään on palkattu tavallisella sopimuksella. Kaikki työntekijät tulevat tarvittaessa sopimuksella, ja jokaiselle irtisanotulle tarjottiin sellainen yt-neuvottelujen jälkeen. Elikkä ensin on käyty yt-neuvottelut, joissa on sanottu, että töitä ei ole, on taloudelliset ja tuotannolliset syyt, ja sitten tehdään sopimus, jossa saa kutsua töihin silloin, kun huvittaa.

Osa-aikatyössä meillä on lisätyön tarjoamisvelvoite. Nollasoppareissa on epäselvää, kenelle työtä tarjotaan, missä järjestyksessä ja tarjotaanko ollenkaan, kun lainsäädännössä tuota nollasopimusta ei tunneta. Meillä on kilpailukiello, joka itse asiassa on aika rankka perusoikeuksien rajoittamiseen liittyvä lainsäädäntö. Nollasopimuksissa voi olla myös kilpailukieltoja, jolloin ei saa tehdä työtä samalla alalla, vaikka työtunteja olisi vain muutama tunti.

Jos ajatellaan, että vuosiloma määräytyy työajan perusteella, niin nollasopimuksessa voidaan kysyä, että minkä työajan. Itse asiassa se vuosiloman määräytyminen tiedetään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

vasta jälkikäteen. Toisaalta sitten työaika on se, mikä vaikuttaa esimerkiksi sairauspäivärahan määräytymiseen — mutta mikä työaika nollasopimuksissa?

Nollasopimuksissa on paljon myös sellaisia epäselviä tilanteita, jotka tuovat työnantajalle hankaluutta, koska laskenta näistä etuisuuksista, joita lainsäädäntö määrää, on epäselvää, kun ei ole selkeätä työaikaa.

Mutta ehkä se kaikkein julmin tilanne on se, jolloin nollatyösopimuksessa työt loppuvat ja tuo henkilö, joka nollatyösopimuksella töitä on tehnyt, päättää, että hän lähtee hakemaan uutta työtä ja jättää taakseen sen vanhan. Jos hän irtisanoo itsensä — lomautustilanteessa, jossa työt loppuvat, työntekijällä on oikeus irtisanoa itsensä ilman tuota 3 kuukauden karenssia — niin nollatyösopimuksessa tuo pitkä karenssi tulee, koska katsotaan, että työntekijä on ikään kuin irtisanonut itsensä työsuhteesta, työsuhteesta, jossa on nolla työtuntia. Ja tämä on mielestäni se kaikkein kipein asia, joka on ensimmäiseksi korjattava.

Mutta toivon, että me valiokunnassa pääsemme näihin ongelmakohtiin kiinni ja korjaamaan niitä ongelmia, joita tähän asiaan, jota siis lainsäädännössä ei tunneta, sisältyy.

18.49 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Aivan alkuun pitää kiittää sitä suurta joukkoa, joka on tehnyt töitä tämän tänään salissa puhutun kansalaisaloitteen puolesta. Siitä iso kiitos Vakiduunin jengille. Nyt tämän talon on syytä käsitellä aloite sille kuuluvalla arvolla, ja tätä arvoa eivät ainakaan laske tänään salissa käytetyt puheenvuorot. Huoli on kovasti paljon yhteinen, ja ministeri Lindströmin puheenvuorot antoivat toivoa paremmasta, mutta mitä puuttuu: nyt puuttuvat sitten ne teot.

Arvoisa rouva puhemies! Kun puhutaan ihmisen perusturvasta, hyvinvointipalveluista ja toimeentulosta, on tärkeää lähteä heikompiosaisten näkökulmasta. Perusturva on vähimmäisturvaa, jolla halutaan turvata se, että kaikilla olisi säälliset olot ja mahdollisuudet rakentaa omaa elämäänsä. Minä koen vahvasti, että työelämän reilut pelisäännöt kuuluvat olennaisena osana ihmisen perusturvaan.

Nollatyösopimuksen kautta yhteisesti työntekijälle sovittu vähimmäisturva voidaan ohittaa, ja tästä seuraa monenlaisia ongelmia. Epävarma toimeentulo tekee oman elämän suunnittelun ja kehittämisen kovin vaikeaksi. Työtuntien epävarmuus hankaloittaa lastenhoidon järjestämistä. Pankki ei myönnä lainaa tai luottokorttia epävarmojen ansioiden takia. Nämä ovat asioita, jotka vaikeuttavat kohtuuttomasti niiden ihmisten arkea, jotka eivät vapaaehtoisesti toimi tässä järjestelmässä mukana. Tarinat nollatuntisopimuksien mahdollistamasta epäasiallisesta kohtelusta työpaikoilla ovat kovasti masentavaa luettavaa. Ne ovat arkielämän totuuksia siitä, miten työstä saatavilla ansioilla ei pärjää. Ne ovat ihmisten totuuksia siitä, millaista on jatkuvasti pelätä oman toimeentulonsa puolesta. Itse toivon, että jokainen meistä edustajista on kohdannut kasvotusten henkilön tai henkilöitä, jotka ovat joutuneet vastentahtoisesti tekemään töitä nollatuntisopimuksella. Se varmistaa sen kaltaisen käsittelyn ja lopputuloksen, johon tämä kansalaisaloite tähtää.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on puhuttu paljon myös paikallisesta sopimisesta varsinkin tämän vaalikauden aikana. Minä koen, että nollatyösopimukseen liittyvät ongelmat tekevät hankalaksi myös paikallisen sopimisen edistämisen. Paikallinen sopiminen edellyttää sitä, että sopimusosapuolet olisivat edes suhteellisen tasa-arvoisessa asemassa keskenään. Nollatyösopimuksella työskentelevä on harvoin sitä. Omia oikeuksiaan peräänkuuluttava työntekijä leimataan helposti vaikeaksi työntekijäksi, ja työtunnit tipahtavat nolnaan. Tilannetta kärjistää entisestään se, että irtisanoutuessaan työntekijä voi saada te-toimistosta karenssin, vaikka hänelle ei tarjottu työtunteja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Arvoisa puhemies! Nollatyösopimukset eivät kuulu tämän päivän työelämään. Ne eivät kuulu myöskään tulevaisuuden työelämään. Meidän on tässä talossa taisteltava yli puolue-rajojen säällisten työolojen, reilujen työehtojen ja asiallisen palkkauksen puolesta. Meidän jos kenen tehtävä on karsia työelämästämme epäterveitä ilmiöitä. Aloitetaan nollatyösopimuksiin liittyvästä epävarmuudesta. Se on myös koko yhteiskunnan etu.

18.53 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Kiitän aluksi tästä hyvästä keskustelusta täällä suuressa salissa, voisiko jopa sanoa, sellaisesta yhteisestä reilujen pelisääntöjen keskusteluilmapiiristä, jota ei välttämättä aina tässä salissa kuulla. Samalla on kuitenkin todettava, että on harmittavaa, millaisia ajatuksia ja mielikuvia vastakkainasettelusta tämä kansalaisaloite on saanut julkisessa keskustelussa, aloite siis nollatuntisopimusten kieltämisestä.

On sinänsä ymmärrettävää, että se vastakkainasettelu helposti syntyy tässä tietynlaisessa myöskin klikkauskulttuurissa. Moni meistä kansanedustajista oli viime eduskuntavaalien aikaan useissa vaalipaneeleissa, joissa käsiteltiin asiaa ja kysyttiin yksiselitteisesti, oletko valmis kieltämään kaikki nollatyösopimukset. Helppoahan siihen olisi vastata kyllä. Kenenkään ei pidä joutua tekemään niin sanottua nollatyösopimusta ilman omaa tahtoa. Lisään kuitenkin, että samalla meidän on arvioitava, mitä kaikkea me siinä kieltäisimme. Kieltäisimme samalla myös joustavuutta, mahdollisuudet paikalliseen sopimiseen ja vapauden ja vastuun, mikä ottaisi työpaikalla huomioon ihmisen elämäntilanteen, kuten esimerkiksi opiskelut tai perhevapaat ja sen, että siinä samalla ihminen haluaa tehdä osa-aikaista mutta säännöllistä, vaikka vain päivän viikossa, työtä. Toivon, että nollatyösopimukset ovat mahdollisia nimenomaan työntekijän omasta halusta ja työntekijän tarpeesta.

Täällä suuressa salissa myös määritellään sitä, mikä on lainsäädännön tehtävä ja millaista lainsäädäntöä haluamme. Näen, että lainsäädännön tehtävä on luoda toimintakenttää ja antaa sille toimintakentälle pelisääntöjä. Lainsäädännön on oltava asiasta riippumatta kannustavaa, pitkäjänteistä, ennakoivaa ja oikeudenmukaista. Tarvitsemme myös vapautta ja vastuuta, ja erityisesti nyt, kun haluamme edistää ja luoda mahdollisuuksia työpaikoilla tapahtuvaan paikalliseen sopimiseen, olisi ehkä myöskin kummallista, että lähtisimme lainsäädännöllä kieltämään kaikki nollatyösopimukset.

Itse tähän kansalaisaloitteeseen, joka lähtee siitä, että työsopimuslakiin lisättäisiin siis kirjaus, että työsopimuksella tulee olla sovittu säännöllinen viikoittainen suoritettavaksi tarkoitettu työaika. Samalla lisättäisiin kirjaus osa-aikatyön määrittelystä. Kansalaisaloitteessa esitetään, että ilman työntekijän erikseen kirjallisesti ilmaisemaa toivomusta, jolle on perusteltu syy, työajan vähimmäistuntimäärää ei voida kuitenkaan sopia pienemmäksi kuin 12 tunniksi viikossa, ellei työ ole luonteeltaan satunnaista. Tässä näen, että on juuri-kin se asia, mistä myöskin tuossa debatissa keskusteltiin: onko kyse työstä, joka on satunnaista vai säännöllistä. Kyse, jos tätä aloitetta lukee, on siis muustakin kuin nollatyösopimuksen kieltämisestä.

Summa summarum, hyvää aloitteessa on se, että asiasta keskustellaan suuressa salissa ja nostamme myöskin esimerkkejä siitä, mitä ehkä erityisesti nuoremme kohtaavat työmarkkinoilla. On siis myöskin uskallettava nostaa julkiseen keskusteluun niitä kielteisiä näkökulmia ja kielteisiä kokemuksia jopa yrityksistä ja työnantajista, jotka suosivat jatkuvasti, ilman nimenomaan työntekijän halua, nollatyösopimuksia. Näistä itse olen saanut palautetta muun muassa, kun kyseessä on ollut parin kuukauden kesätyö. Samalla on myöskin sitten huomioitava, että paljon on tullut myönteistä palautetta siitä, että erityisesti perheva-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

pailla olevat henkilöt tai opiskelijat haluavat täysin omasta tahdostaan solmia sen nollatyösopimuksen ja määritellä itse, millä viikolla he tekevät töitä nolla tuntia ja millä viikolla he tekevät töitä vaikka monta kymmentä tuntia.

Lopuksi lämmin kiitos ministeri Lindströmille debatissa käyttämistään puheenvuoroista. Se luo uskoa ja toivoa siihen, että lainsäädäntötyö tähänkin sivuten, jos sikseen tulee, on reilujen pelisääntöjen mukaista.

18.59 Leena Meri ps: Rouva puhemies! Kaikki paikalla olijat ja muut kuulijat! Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja puolesta ja vastaan, ja tästä huomataan, ettei tämä ole lainkaan yksinkertainen asia. Tuossa lyhyessä aikaisemmassa debatissa kuulin Antti Lindtmannin puhuvan siitä, että täytyy todella pitää tärkeänä, että ihmiset ovat resurssi. Tästä olen kyllä aivan samaa mieltä ja en ainakaan täällä ole huomannut, että olisi vastakkaisia puheenvuoroja pidetty. Jos ajattelen, kun olen itse ollut yrittäjänä jonkin aikaa ja tunnen paljon yrittäjiä, niin kyllä jokainen sanoo, että se työntekijä ja hänen hyvinvointinsa on erinomaisen tärkeää, koska se on kuitenkin työnantajan käyntikortti ja työkalu ja se on kaikille erittäin tärkeää, että se työsuhde ja työ on toimiva ja molemmille hyvä.

Työ- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja Filatov piti hyvän puheenvuoron erilaisista ongelmista, mitä on silloin, kun lainsäädännössä on jätetty asioita sopimatta. Itse pidän myös tärkeänä juuri sitä, että missä vaiheessa henkilö voisi kieltäytyä tulemasta töihin. Mikä olisi se aikamäärä esimerkiksi, jos edellisenä iltana soitetaan — onko silloin velvollisuus tulla, onko se työstä kieltäytymistä? Siinä on hyvin paljon juuri näitä, mitä Filatovkin luetteli, mitkä täytyy voida sopia. Niitä en lähde tässä toistelemaan.

Mitä tulee määräaikaisiin työsuhteisiin ja pätätöihin, niin tämä maailma on hirveästi muuttunut, ja tästä syystä myös meidän työläinsäädännön pitää muuttua sen mukaisesti. Tietysti asioista sovitaan työehtosopimuksissa, mutta myös työläinsäädännön pitää tulla mukana.

Itse olen nyt 47-vuotias, 17 vuotta sitten valmistuin lakimieheksi ja ensimmäisen vakituisen työpaikkani sain 45-vuotiaana eli tein 15 vuotta määräaikaisia työsuhteita. Toki minulla oli myös oma yritys siinä ohessa, mutta tiedän erinomaisen hyvin, miten on vaikeaa varsinkin naisena suunnitella sitä elämää, perheen tekemistä, ja ehkäpä se on yksi osasy siihen, että sitten lopulta kävi niin, että en niitä lapsia saanut, kun en ehkä ymmärtänyt ajoissa tehdä ja luottaa ehkä siihen, että se elämä kantaa. Että siinä on yksi, mikä sitten on naisilla erityisesti se ongelma: ei uskalla ehkä lähteä viemään sitä perhe-elämää eteenpäin. Mutta minä olen ihan tyytyväinen elämäni, ja ei se ole tässä nyt pointti.

Minä katsoin tästä, vuosi sitten oli tämmöinen Henkilöstöratkaisu Extraajat Oy:n tutkimus ja erilaisia haastatteluja tämmöisellä yrittajat.fi-sivustolla. Täällä oli 500 henkilöä osallistunut tähän tutkimukseen, ja tämän Extraajat Oy:n listoilla on silloin vuosi sitten ollut 1 500 vuokratyöntekijää, joilla kaikilla oli nollatyösopimus, ja 350 heistä työskenteli päivittäistavara kaupassa. Tämän tutkimuksen mukaan, joka tosiaan silloin oli tehty, näistä vastaajista 80 prosenttia ilmoitti, että haluaa edelleen nollasopimuksen mutta ei varmasti vastusta sitä, että me täsmennämme niitä ehtoja. En usko sitä. En ole näitä kysymyksiä nähnyt, mutta näin uskoisin. Ja reilu 20 prosenttia halusi tehdä mieluummin tuon 18 tuntia.

Luenkin nämä tästä, mitä nämä yrittäjät sanovat, jotka tänne ovat koonneet tämän artikkelin. He ovat tuoneet esimerkkejä näiltä nollatyösopimuksen tekijöiltä itseltään sekä puolesta että vastaan — tässä oli ollut semmoinen vapaa kommentointikenttä. Elikkä tässä todetaan: "Opiskelijujen ohella on helpompi olla nollasopimuksella. Toisaalta jos vuorot tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

täisi etukäteen, olisi helpompi suunnitella. Molemmissa puolensa. Henkilökohtaisesti olen ilman muuta tuntisopimuksen kannalla, ja sen vähittäisen tuntimäärän pitäisi olla 20 tuntia viikossa. Sekään palkka ei riitä yksin elättämään. Omalla kohdallani tämä on niin sanottu kakkostyö, ja nollasopari sopii minulle nyt." Sitten: "Varmaankin opiskelijoiden kannalta paras olisi, mikäli nollatuntisopimuksen voisi halutessaan vaihtaa tuntisopimukseksi esimerkiksi kesän ajaksi." Ihan hyvä idea. Ja sitten: "Tällä hetkellä vuoroja on niin vähän tarjolla, että parempi vaihtoehto olisi tuntisopimus."

Itse olen myös työ- ja tasa-arvovaliokunnan jäsen ja olen onnellinen, että saan käsitellä tätä siellä. Toivottavasti me saamme jotakin hyvää lainsäädäntöä aikaiseksi tämän tiimoilta.

19.05 **Antti Lindtman sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat ja arvoisat tämän kansalaisaloitteen alullepanijat ja nimenkerääjät, jotka siellä lehtereillä kuuntelevat ja jotka ovat mahdollistaneet sen, että tämä asia käsitellään nyt täällä eduskunnassa! Niin kuin tuossa yhdessä debattipuheenvuorossa totesin, tässä aloitteessa ehkä syvimmältään kuitenkin on kyse arvoista, siitä, miten me näemme ihmiset työn takana: ovatko he ihmisiä, vai nähdäänkö heidät vain resurssina.

Usein on esitetty — niin kuin tässäkin keskustelussa tänään — että mikäli tämä kansalaisaloite hyväksyttäisiin, mikäli me toisimme tällaisen parannuksen työsopimuslakiin, niin se tuhoaisi valtavat määrät työpaikkoja. No, niin kuin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja Tarja Filatov aivan erinomaisesti toi jo tässä aikaisemmassa debatissa esiin, nämä nollatuntisopimukset eivät koskaan ole olleet lainsäätäjän tahto, vaan ne ovat ikään kuin päässeet syntymään nykyisen lainsäädännön puitteissa, niistä on tullut käytäntöä, johon nyt pitäisi puuttua. Jos ja kun me olemme nyt nähneet, että nämä nollatuntisopimukset ovat lisääntyneet jos eivät räjähdysmäisesti niin ainakin merkittävästi, ja jos ajatus on se, että jos nollatyösopimuksia ei olisi, meillä olisi merkittävästi alhaisempi työllisyysaste tai korkeampi työttömyys, niin en kyllä havaitse tälle mitään logiikkaa, sillä silloin, kun näitä nollatyösopimuksia työmarkkinoilla ei käytetty siinä määrin kuin tänä päivänä, työllisyysaste oli tätä päivää korkeampi, työttömyys matalampi. Eli ei voi suoranaisesti vetää ainakaan historian faktojen valossa yhtäläisyysmerkkiä tähän.

Toisekseen tässä keskustelussa on tullut esiin paljon vääriä luuloja. On esitetty semmoisia väitteitä, että tämä jollakin tavalla estäisi esimerkiksi opiskelijoiden työskentelyn tällaisilla työsopimuksilla. Näinhän ei ole, ja sehän on tässä kansalaisaloitteessa, lakiehdotuksessa huomioitu. Myös sellaisia töitä, jotka aidosti ovat luontaisesti tilapäisiä, olisi jatkossa mahdollista tehdä. Niihin on olemassa täällä esitykset, joilla ne voitaisiin hoitaa, ja uskon, että niitä tarvittaessa voidaan tarkentaa.

Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu luo kyllä aika paljon odotuksia valiokuntakäsittelyä kohtaan. Huomasimme, että tämä aloitteen henki ja ajatus sai tukea lähestulkoon kaikista puolueista, ei ihan kaikista, mutta jos tämän keskustelun perusteella johtopäätös pitäisi tehdä, niin ilman muuta uskon, että heillä, jotka tämän kansalaisaloitteen ovat eduskuntaan tuoneet, on lupa odottaa sitä, että ne, jotka tässä keskustelussa ovat ymmärrystä tälle asialle antaneet, toimivat myös sen mukaisesti valiokuntakäsittelyssä ja myöhemmin sitten täällä salissa. SDP on sitoutunut seisomaan Vakiduuni-kampanjan ja tämän kansalaisaloitteen tekijöiden takana. Me esitimme tätä jo viime vaaliohjelmassa ja todella näemme asian niin, että viime kädessä tässä on kyse ihmisistä, heistä, joiden vuokra tai lainan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

lyhennykset tulevat joka kuukausi mutta työtunteja saattaa olla toisena kuukautena yksi, toisena kuukautena nolla ja kolmantena jotain ihan muuta.

Minkä takia me työlainsäädäntöä teemme? Viime kädessä taustalla on ajatus siitä, että ei voi ajatella, että työelämässä olisivat käytössä viidakon lait. Meidän lainsäätäjien tehtävä on pitää huoli siitä, että on reilut pelisäännöt, ja meidän tehtävämme jo ihan Euroopan ihmisoikeussopimustenkin perusteella on suojata sitä heikompaa osapuolta. Senhän takia näitä säädöksiä työlainsäädännössä on. Jos joka kerta, kun näitä säädöksiä on tuotu, olisi käytetty aina samaa perustetta, että tämä tuhoaa valtavasti työpaikkoja, ja jos se olisi pitänyt paikkansa, niin Suomessa ei olisi työpaikkoja yhtään. Ja jos ollaan sitä mieltä, että se, että ei ole ollenkaan säädely työmarkkinoita, olisi ikään kuin avain kilpailukykyyn ja onneen, niin silloin pitäisi päätyä siihen, että monet maailman kaikkein köyhimmistä maista, joissa ei ole lainsäädäntöä, olisivat kilpailukykyisimpiä valtioita. Näin ei ole, vaan päinvastoin juuri ne maat, joissa työntekijöiden oikeuksista pidetään huolta, joissa heitä kunnioitetaan, joissa on oikeusvaltioperiaate ja vahva työelämän lainsäädäntö, ovat itse asiassa juuri niitä maailman kilpailukykyisimpiä maita.

Ja minkä takia? Sen takia, että eräiltä osin, uskon, minimituntimäärä työsopimuslakiin itse asiassa palvelualoilla parantaisi tuottavuutta. Miksi? Se pakottaisi järjestelemään työt tuottavammalla, järkevämällä tavalla. Mistä tuottavuus nimenomaan palvelualoilla syntyy? Se syntyy sitoutuneista, osaavista työntekijöistä ja osaamisesta.

Otan, arvoisa puhemies, tähän lopuksi vain yhden esimerkin, miten esimerkiksi hotellin aamiaistarjoilussa voidaan tuottavuutta parantaa. Jossain vaiheessa tulee raja vastaan sille, kuinka nopeasti hotelli- tai ravintolatyöntekijä voi kerätä astiat pois tai laittaa niitä tilalle. Mutta jos ja kun hän on sitoutunut, hänen annetaan tehdä työnsä hyvin, niin hän osaa kokemuksen perusteella sanoa, minä päivinä menee mitäkin puuroa ja makkaraa kuinka paljon, ja sitä kautta esimerkiksi materiaali-, elintarvikekustannuksilla voi tuoda suuria säästöjä jo itse asiassa sen aamiaistarjoilun kustannusten näkökulmasta tälle yritykselle. Tätä on viime kädessä tuottavuus palvelualoilla, ja se ajatus, että yritykset saavat sitoutunutta työvoimaa, joka tietää, milloin työtä on, joka voi keskittyä siihen työhön eikä siihen, millä he maksavat huomenna vuokran, viime kädessä on se tekijä, jolla me pääsemme siihen tässäkin salissa paljon puhuttuun tuottavuusloikkaan nimenomaan palvelualoilla.

Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin arvokas aloite, ja tämän keskustelun pohjalta uskaltaa odottaa myönteistä käsittelyä valiokunnassa. Ja totean vielä kerran, että SDP:n eduskuntaryhmä tukee tätä kansalaisaloitetta ja tukee Vakiduuni-kampanjaa.

19.12 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelin tässä, kun edustaja Lindtman aika hyvin veti yhteen kaikkien puheenvuoroja — hän toivoi työ- ja tasa-arvovaliokunnan myönteistä käsittelyä — että myönteistä totta kai on asenne, mutta tässä täytyy löytää tasapaino.

Itse taas näen sen asian niin, että emme voi lähteä siitä, että me unohdamme täysin yksityisyritykset. Kyllä meidän täytyy ymmärtää se, että jos vaikka yksityisyrityksiä tarvitsee silloin tällöin sairauslomasijaista, niin ei hän valitettavasti voi luvata sen enempää. Että minusta se kuitenkin on myös työllistävä tekijä.

Tunnen erään hyvinkääläisen kauppiaan, joka minulle valitteli ja sanoi, että kun työehtosopimuksen mukaan hän ei tällä hetkellä pysty palkkaamaan silloin tällöin muutamaksi tunniksi — hänellä ei nyt jostakin syystä tätä nollatyösopimusta ole, en tiedä, mikä siinä on ideana — niin hän tekee sitten itse ne iltatyövuorot. Että tässä täytyy yhteensovittaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Halusin tämän tuoda esille, koska edustaja Lindtmanilla on joskus tapana pikkusen toisten puheenvuoroja suoraviivaistaa, ja tämän takia vain halusin tarkentaa, että minun myönteinen suhtautumiseni on molempiin suuntiin.

19.13 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvä, että debatti jatkuu. Edustaja Meri sanoi, että kyllä tässä täytyy myös yrityksiä ja yrittäjiä ajatella, että ei voi katsoa ainoastaan työntekijöiden näkökulmasta. Kyllä kun minä tämän kansalaisaloitteen olen lukenut, niin mielestäni he, jotka tämän kansalaisaloitteen ovat tehneet, ovat hakeneet itse asiassa erinomaisen tasapainon näiden ikään kuin kahden toimijan välillä. Minusta se sisältyy tähän, eikä täällä kukaan tässä salissa ole sanonut, että meidän ei pitäisi ottaa yrittäjän tai pienyrittäjän asemaa tai asioita huomioon. Minusta tämä on hyvä todeta. Mutta se, minkä ihan vilpittömästi halusin sanoa, on se, että yllätyin siitä, että tämä kansalaisaloite sai laajaa kannatusta ja tukea, ja totesin sen seikan, että tämä varmasti luo odotuksia tähän valiokuntakäsittelyyn, ja jatkoin, että itse toivon, että näiden työn sankarien, jotka tämän kansalaisaloitteen ovat tehneet, odotuksiin vastataan.

Puhemies Maria Lohela: Sitten puhujalistaan.

19.15 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä kansalaisaloitteessa ehdotetaan nollatuntisopimusten kieltämistä lailla määrittämällä osa-aikatyöhön vähintään 18 tunnin viikottainen työaika, ellei työntekijä ole perustellusta syystä muuta kirjallisesti esittänyt.

Ymmärrän täysin aloitteen allekirjoittajien hyvän tarkoituksen tasa-arvoistaa nykyistä työelämää ja poistaa joitakin siinä esiintyviä epäkohtia. Muutoksia aivan varmasti tarvitaan. On selvää, että nykyinen lainsäädäntö ja työelämän käytännöt ovat nollatuntisopimusten osalta ongelmallisia. Esimerkiksi työn tosiasiallisen päättymisen johdosta työntekijä ei voi irtisanoa nollatuntisopimusta ilman, että hänelle määrätään karenssi. Monissa tapauksissa työntekijällä on kutsuttaessa työn vastaanottovelvoite, kun taas työnantajalla ei ole velvollisuutta tarjota työtä. Nollatuntisopimuksista aiheutuu työntekijöille myös epävarmuutta toimeentulosta, ja ongelmia on monia muitakin, eikä väärinkäytöksiltäkään aina välttyä.

Toisaalta työnantajan kannalta kyseessä on monin paikoin toimiva järjestely, joka muun muassa pienentää ruuhkahuippujen tasoittamiseen liittyviä riskejä ja helpottaa palkkaamista tehtäviin, joissa säännöllistä viikkotyöaikaa ei ole. Työvoiman määrän sovittaminen osa-aikaisesti vaikuttaa osaltaan yritystoiminnan kannattavuuteen ja mahdollisuuteen palkata lisätyövoimaa. Osa-aikatyöntekijöitä tarvitaan myös täyttämään tilapäisiä ja lyhytaikaisia työvoimatarpeita sekä vakituisten työntekijöiden poissaoloista johtuvia sijaisuuksia. Onkin huomioitava, että mikäli nollatuntisopimukset kokonaan kiellettäisiin, voisi osa uusista työpaikoista jäädä syntymättä. Erityisesti nykyisessä vaikeassa työllisyystilanteessa onkin pyrittävä välttämään työmarkkinoiden sääntelyn tiukentamista, elleivät vallitsevat epäkohdat sitä välttämättä edellytä. Mikäli työsopimusten minimiajaksi määritettäisiin lainsäädännöllisin keinoin 18 tunnin viikkoraja, olisi mahdollista, että osa vaikeasti työllistyvistä henkilöistä työllistyisi nykyistäkin heikommin ja heidän tilalleen palkattaisiin esimerkiksi opiskelijoita, joita viikkotuntiraja ei koskisi. Myös vuokratyöfirmojen käyttö saattaisi kasvaa vaihtoehtona suoran työsuhteen solmimiselle. Samoin yrittäjäriskin osittainen siirtyminen työnantajalta työntekijälle olisi mahdollista. Ja kuten edustaja Niikko

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

aiemmin tänään keskustelussa totesi, tulee myös ottaa huomioon mikro- ja suuryritysten erilaiset mahdollisuudet tarjota työtä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni nollatuntisopimusten vähentämiseksi olisi ensisijaisesti käytettävä työmarkkinajärjestöjen neuvotteluteitse sopimia keinoja. Jo tällä hetkellä lainsäädäntö mahdollistaa joidenkin nollatuntisopimuksiin liittyvien ongelmien ratkaisun työmarkkinaehtoisesti. Kuten on tänään todettu, esimerkiksi Kaupan liiton ja Palvelualojen ammattiliiton sopimassa keikkatyömallissa työnantaja ja työntekijä solmivat puitesopimuksen, joka määrittää tulevien työkeikkojen ehdot. Jokaisesta työkeikasta sovitaan aina erikseen.

Kuitenkin työsopimuslakiin voitaisiin harkita säännöstä, jonka mukaan työsopimus raukeaisi tai purkautuisi ilman työntekijälle määrättävää karenssia, mikäli työnantaja ei ole toistaiseksi voimassa olevan nollatyösopimuksen aikana tarjonnut työtä pitkään aikaan. Tämä parantaisi työntekijän asemaa tilanteessa, jossa hänellä ei tosiasiallisesti ole työsuhdetta. Työntekijällä tulisi mielestäni myös olla vapaus tehdä sopimus useiden työnantajien kanssa. Ja vaikka en olekaan ainakaan aiemmin ollut perustulon kannattaja, saattaa hallitusohjelmassa mainittu perustulokokeilu tuoda nollatuntisopimusten osalta pientä helpotusta nykyiseen asiointilaan.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on todella tärkeä mutta suhteellisen monisäikeinen asiakokonaisuus, jota tulee tarkastella monesta eri näkökulmasta. Onkin erittäin hyvä, että eduskunta käy asian läpi huolellisesti ja puuttuu nykyisiin epäkohtiin. Lainsäätäjien on silti varmistettava, ettei työllistymiselle muodosteta uusia käytännön esteitä, jos lakeja tullaan muuttamaan. Tämän uskon olevan sekä meidän päättäjien että kansalaisten yhteinen toive tässä vaikeassa työllisyystilanteessa.

19.20 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Tuossa kun en saanut pyytämäni vastauspuheenvuoroa edustaja Meren esittämään huoleen yksityisyrittäjästä, joka satunnaisesti sairastuu — toivottavasti tarkoittitte sellaista yrittäjää, joka sairastuessaan haluaa, että hän voisi käyttää työvoimaa, jota voisi saada vapailta markkinoilta. Tämä esitys ei todellakaan koske sitä mahdollisuutta, että se tulisi hankalammaksi. Se on eri asia, jos hän sairastaa kolme päivää viikossa säännöllisesti ja tietää sen ja joutuu tarjoamaan työtä ja haluaisi pilkkoa sen työn saatavuuden niin, että se on monelle eri työntekijälle laadittua, jolloin tätä nollasopimusta voidaan tavallaan hyödyntää siinä, että hän voi sitten valikoiden tehdä sitä eikä sitoudu jonkun työntekijän osalta antamaan lisätyötä silloin, kun sitä on tarjolla. Ja tärkeätä on huomata se, kuinka ihmiset, jotka ovat tähän nimiä keränneet, ovat nähneet sen tosiasian, että kysymyksessä on juuri se, että pyritään rajaamaan sitä epäoikeudenmukaisuutta, mitä tällä hetkellä työmarkkinoilla on sen suhteen, kuinka nollatyösopimusta käytetään.

Yksi asia, mikä tässä salikeskustelussa ei ole vielä tullut esille, kun aika usein vedotaan siihen, että opiskelijat tekevät niin ison prosentin siitä osa-aikatyöstä näillä nollasopimuksilla: Haluan kyllä muistuttaa tätä keskustelevaa salia, että opiskelijat saavat sosiaalista etuutta, jota he eivät menetä tehdessään työsuhteessa töitä. Ja se on se yksi perussyy, miksi meillä on työllistämisen kynnyks, kun ihminen joutuu pohtimaan, menettääkö hän lisätyötä ottaessaan sen sosiaalisen etuuden, ansiosidonnaisen päivärahan kuukaudeksi, tai asuntotuki menee, ja näihin on myös tässä nyt, toivottavasti, valiokuntakäsittelyssä kiinnitettävä huomiota. Pyritään nyt erottamaan opiskelijat tästä pois. Heille on täysin mahdollista tehdä näitä nollasopimuksia, ja mahdollisuuteen sen oman opiskelun ohessa tehtävän työn

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

vastaanottamiseksi ei ole mitään estettä. Esteeksi tulee sitten opiskelijoiden osalta se, että meillä on vuosittain säädettyjä tulo rajoja, joita ehkä tulee tarkastella sitten jossakin muussa ajankohdassa.

Työmarkkinoilla työmarkkinaosapuolet ovat sopineet myös nollasopimuksen kieltämisestä taikka siitä luopumisesta, eli rakennusalalla ollaan sovittu siitä, että tämä järjestelmä poistetaan. Siellä ovat molemmat osapuolet nähneet myös sen, että ammattimaisen työntekijän saaminen on varmempaa yrittäjälle, kun yrittäjä tarjoaa pysyvämpää työsuhdetta. Rakennusalalla on sovittu, että pitää olla tiedossa seuraavan tilikauden tunnit, mitä tämä henkilö tekee, eli elämän ennustettavuus on tällä työntekijällä siinä vaiheessa tiedossa, ja työnantajapuoli on sitoutunut tähän, että on okei, että näin tehdään, ja se on silloin molemminpuolista sopimista, ja näin on nähty. Täytyy sanoa, että ammattiliittojen esimerkki tässä kohtaa on hyvä signaali myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle siitä, kuinka tätä asiaa tulee myös tarkastella.

Vuokratyöntekijät ovat usein, varsinkin teollisuuden puolella... En minä nyt osaa sanoa, ovatko perustuslaillisesti eriarvoisessa asemassa, mutta joka tapauksessa teollisuuslaitoksessa on hyvin usein vakituisella henkilöstöllä sovittuna tuotantopalkkiojärjestelmiä. He ovat mukana aloitepalkkiojärjestelmissä ja niin edelleen. Näiden vuokratyöyritysten kautta töihin tulevien henkilöiden — jotka toki silloin työskentelevät tässä vuokratyöyrityksessä — työnantaja noudattaa niitä sääntöjä, ja sitä sitovat sen työnantajan omat velvoitteet. Mutta nämä palkkiojärjestelmät on hyvin usein rakennettu kvartaalien taikka tapaturmien tai joidenkin muitten perusteella, siellä halutaan edistää tuottavuutta, ja nämä vuokratyöntekijät ovat ulkona näistä järjestelyistä juuri tämän poikkeavan työaikajärjestelynsä vuoksi.

Toki on pakko tässä sanoa, että vuokratyöhän on tällä hetkellä monen ison yrityksen rekrytointiväline ja sitä kautta myös tullaan töihin, joten aina pitää tietysti muistaa, että on mahdollisuuksia, mutta tämän kansalaislakialoitteen taustalla on se, että pyritään saamaan työntekijöille parempaa työsuhdeturvaa, ja siihen on täysi oikeutus.

Vasemmistoliitto on tämän aloitteen takana aivan varmasti, ja voin todeta, että kun tämä on, voisiko sanoa, lähes identtinen sen nollatyösopimukset kieltävän lakialoitteen kanssa, jonka olemme viime kaudella sosialidemokraattisen kansanedustaja Jukka Kärnän kanssa tehneet, niin on helppo seistä tämän aloitteen takana.

19.27 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En oikeastaan ihan saanut kiinni tuosta, mitä Myllykoski kertoi, muuta kuin sen, mitä täällä salissa puhuttiin siitä satunnaisuuden käsitteestä. Jos käytät yhtä henkilöä ja et varmaan voi tietää, kuinka paljon sinun työntekijäsi sairastavat, niin se voi olla satunnaista tai ei-satunnaista. Mutta ehkä meidän on nyt tästä problematiikasta turha jatkaa, me emme täällä varmaan sitä ratkaise.

Haluaisin tuohon vielä lisätä sen, kun nyt kuitenkin minuun vetosit enkä tiedä, minä puheessani en sen enempää ollut kummankaan kannalla, että ehkä en sitä tarkoittanutkaan. Halusin tuoda erilaisia näkökulmia esille, mutta joka tapauksessa halusin muistuttaa, että näistä ihmisistä, joita on haastateltu, 80 prosenttia toivoo tällaisia joustoja. Siellä oli sekä puolesta että vastaan. Meidän täytyy ymmärtää, että ihmiset haluavat eri asioita, että me emme voi täällä yksin tietää paremmin kuin he. — Kiitos, puheenjohtaja.

Puhemies Maria Lohela: Muistutan edustajaa, että täällä teitittelemme toisiamme.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

19.27 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten edustaja Meri toi esille, pitää nähdä niitä kokonaisuuksia. Minä uskon, että te työ- ja tasa-arvovaliokunnassa pystytte määrittelemään myös satunnaisuuden problematiikan. Teiltä löytyy varmaan sitä ymmärrystä, mitä se on ja säädetäänkö se lailla. Minä toivon, että tämä esitys menee siinä muodossaan, että tämä on lakiin kirjattava asia, jotta me saamme nämä epäselvyydet poistettua työmarkkinoilta. Kenellekään me tämän sitten siirtäisimme, jos emme pysty eduskunnassa säätämään tästä lakia, jonka puitteissa tätä tulkintaa tehdään?

19.28 **Touko Aalto vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Työelämä on nykyaikana hyvin monimuotoista. On niitä, jotka voivat tehdä töitään tietokoneen ääressä paikasta riippumatta. On niitä, jotka menevät työpaikalleen joka aamu tiettyyn aikaan ja lähtevät kotiin tietynä kellolyömänä. On niitä, jotka tekevät kolmea työtä yhtä aikaa, ja niitä, jotka tekevät freelancereina projektin toisensa jälkeen, ja vielä niitä, jotka eivät osaa ennakoida omaa työtilannettaan kahta viikkoa pidemmälle.

On hyvä, että aloite nollatuntisopimusten kieltämisestä on tehty ja että se on eduskunnan käsiteltävänä. Työnantajan valta-aseman väärinkäyttäminen on todellinen ongelma, joka aiheuttaa työntekijälle kohtuuttomia tilanteita. Huomion kiinnittäminen tähän on ensiarvoisen tärkeää. En kuitenkaan usko, että yksistään nollatuntisopimusten kieltäminen on oikea ratkaisu ongelmaan.

Arvoisa rouva puhemies! Ensiarvoisen tärkeää on pystyä vahvistamaan työntekijän asemaa suhteessa työnantajaan. Vihreät ovat ajaneet pitkään perustuloa, joka takaisi kaikille samansuuruisen valtion maksaman tulon kuukaudessa. Perustulo mahdollistaisi myös nollatuntisopimuksella työskenteleville vakaammat ja ennakoitavammat tulot. Samalla se takaisi turvatun toimeentulon niin, ettei kukaan jää tyhjän päälle, jos työnantajalla ei ole tarjota työtunteja.

Ennen kuin perustulo astuu voimaan, tulee korjata nykyisen lainsäädännön ongelmia. Yksi välitöntä korjausta vaativa asia on nollatuntisopimusten ja työttömyysturvalainsäädännön suhde. On kohtuutonta, että nollatuntisopimuksen irtisanova henkilö joutuu karenssiin, vaikka hänelle ei olisi pitkään aikaan tarjottu työtunteja. Tämä heikentää työntekijän asemaa kestävämmällä tavalla, ja kyseinen sääntö tuleekin purkaa.

Arvoisa rouva puhemies! Nollatuntisopimusten kategorisen kieltämisen sijaan meidän tulisi mitä pikimmiten korjata jo olemassa olevia työntekijän asemaa heikentäviä rakenteita. Työelämä muuttuu tulevaisuudessa dramaattisesti teknologian kehittyessä yhä nopeammin. Tarvitsemme työelämään entistä enemmän joustavuutta. Muutos ei saa kuitenkaan tapahtua pelkästään työnantajien ehdoilla.

Aloitteen ympärillä käytävässä keskustelussa kaikkien esiin tuomat tilanteet ja näkökulmat ovat yhtä todellisia ja yhtä oikeita. Se, mikä sopii toiselle, ei välttämättä sovi toiselle, ja se, mikä helpottaa toisen elämää, vaikeuttaa toisen tilannetta. Parasta on, jos voimme löytää sopivan ratkaisun tästä välistä. — Kiitoksia.

19.32 **Kari Kulmala ps:** Arvoisa rouva puhemies! Nollatuntisopimukselle toki on muitakin nimityksiä, kuten tarvittaessa töihin kutsuttava. Nollatuntisopimuksessa ei määritellä työtuntien määrää millään tavalla ja samantyyppistä työtä voidaan tehdä useissa kohteissa. Kuitenkin, vaikka toiminta tapahtuisi periaatteessa samalla työnimikkeellä, työtehtävät kussakin työkohteessa voivat vaihdella suuresti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

Pääsääntöisesti nollatuntisopimuksia käyttävät vuokratyöfirmat, jotka tuottavat palveluina esimerkiksi henkilökohtaista avustamista, siivousta, kotisairaanhoidoa, lääkäripalveluita, ensihoitoa, vartiointia, järjestyksenvalvontaa tai myyntitöitä. Lähes kaikki kommunikatio tapahtuu resurssisysteistä tekstiviestien avulla. Tekstiviesteissä lukee lyhyet kuvaukset kunkin kohteen työtehtävistä — useimmiten tosin liian lyhyet, jos tehtävästä työstä on olennaista saada mahdollisimman yksityiskohtainen kuva työn laadun ja turvallisuuden taakamiseksi.

Työntekijän kannalta nollatuntisopimuksissa on se hyvä puoli, että työntekijä saa määritellä työvuoronsa hyvinkin tarkkaan. Toisaalta joskus saattaa olla aikoja, että työntekijän on otettava vastaan kaikki työ, mitä saa, koska hänellä kuitenkin on työsopimus eikä työvoimatoimisto maksa työttömyyskorvausta tai muutakaan tukea. Elämän suunnittelu menee hankalaksi, jos työntekijä ei voi tietää, paljonko työtunteja missäkin kuussa on. Työterveyshuoltoa tai työyhteisöä ei ole eikä sen kummemmin työnohjaustakaan. Nämä ovat sellaisia palveluita, jotka lain mukaan pitäisi kaikilla työntekijöillä olla. Käytännössä niiden järjestäminen ja maksaminen kaatuu asiakasyrityksen tai henkilön itsensä kontolle. Firman kautta saa kuitenkin monipuolista kokemusta kyseisen alan töistä, sillä useimmiten työntekijä työskentelee useammassa kohteessa viikon aikana. Jotkut pitävät tästä vaihtelusta.

Arvoisa rouva puhemies! Nollatuntisopimuksissa on sekä hyvää että huonoa, kuten olemme tänäkin iltana monesti kuulleet. Monet tykkäävät siitä, että voivat tehdä töitä, vaikka vain vähänkin. Silloin on hyvä syy lähteä aamulla kotoa töihin, kun tietää, että on edes vähän töitä. Pitäisin kuitenkin hyvänä, että jokaisella olisi vakituinen työpaikka — kuten varmasti meistä kaikki.

19.35 Annika Saarikko kesk: Arvoisa puhemies! Kun valitettavasti ei ollut sote-seurantaryhmän vuoksi mahdollisuus osallistua keskusteluun aiemmin, niin kommentoin ikään kuin niillä ajatuksilla, joita tämä kansalaisaloite itsessani on herättänyt.

Ensinnäkin pidän hyvänä, että aiheesta on tehty kansalaisaloite. Se on aina merkki kansalaisten aktiivisuudesta, ja koen, että jo pelkästään aloitteen tekeminen ja runsaan allekirjoitusten määrän saaminen siihen on nostattanut tämän asian keskusteluun, ehkä lisännyt myös nuorten työntekijöiden tietoisuutta oikeuksistaan työelämässä laajemminkin, mutta myös työnantajien ymmärrystä eettisestä velvoitteesta kohdella työntekijöitään oikeudenmukaisesti. Havaintona tästä on esimerkiksi oma-aloitteinen yhteydenotto kaupan alan liitolta ja heidän ratkaisuehdotuksestaan, miten tämän kysymyksen suhteen voitaisiin edetä.

Pidän siis tähän liittyntä kansalaiskeskustelua erittäin tarpeellisena ja ikään kuin tämän kysymyksen herättämistä oleellisena. En kuitenkaan kannata tätä kansalaisaloitetta sen kategorisen kiellon vuoksi. Minusta on oleellista nostaa esiin, että esimerkiksi eläkeläisten kasvava väestöryhmä, hyväkuntoisten eläkeläisten joukko, on halukas omaehtoisesti vähän omiinkin aikatauluihin nojaten tekemään jonkin verran työtä, minkä järjestelmämme tälläkin hetkellä onneksi hienosti sallii. Sen takia kategorinen kieltä esimerkiksi heille voisi minusta olla lähinnä haitallinen.

Siihen kuitenkin haluan kiinnittää huomiota, ja ehkä salissa on asiantuntemusta siihen, mikä on julkisen sektorin vastuu työnantajana suhteessa työsopimusten tekemiseen. Myös vuokrafirmojen käytössä tai alihankinnassa minusta erityisesti julkisen työnantajan tulisi noudattaa vahvaa eettisyyttä siinä, että työtunteja on tarjolla, jos työsopimus on tehty. Mietin ja toivon, että kun tätä aloitetta työelämävaliokunta käsittelee, niin se jotenkin nostaisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2016 vp

esiin sen, että ainakin julkinen työnantaja, joka monessa muussa asiassa muuten on jäänyt vähän huonoksi, esimerkiksi työsuhteiden ketjuttamisessa määräaikaisiksi, voisi olla tässä vastuullinen myös alihankkijoiden ja ostopalveluiden osalta.

19.37 **Tarja Filatov sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta edustaja Saarikko sanoi oikein, että osa näistä asioista ratkeaa sillä, että tehdään fiksuja työjärjestelyjä ja fiksua työvuoroja, mutta on myös sellaisia asioita, jotka vaativat lainsäädäntöuudistusta sen vuoksi, että näitä nollasopimuksia ei tunneta laissa ja niistä on tullut keino kiertää meidän työsuomalaislainsäädäntöämme. Toivon, että teillä on aikaa perehtyä näihin yksityiskohtiin, koska toivoisin, että me eduskunnassa voisimme yhdessä korjata niitä.

19.37 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! Juuri kuten edellä edustaja Filatov sanoi, laki ei tunnista tätä menettelytapaa. Onkin tavallaan, voisiko sanoa, harmillista, että aiemmin meillä niin sanotuissa työvoimatoimistoissa aikanaan oli mahdollisuus tehdä puitesopimuksia, jotka olivat tavallaan ehkä näiden nollasopimusten äiti. Sitä itse emme silloin tunnistanee, eli työtön saattoi sitoutua yrityksen kanssa yhdessä ratkaisuun, että kun hänelle työtä tarjotaan, hän ottaa sitä vastaan, mutta jos hän ei ota tarjottua työtä vastaan, siitä ei ole seuraamuksia. Ja nyt tällä nollasopimuksella on tehty se, että ne vastuut ovatkin tulleet sille työntekijälle kannettavaksi siitä omasta työttömyysturvasta ja sen myötä sanktioina.

Ja tämä on tärkeätä nyt huomata: kun ei lainsäädännössä ole huomioitu tätä muuttunutta kehitystä, niin tässä pitää ottaa askelia taaksepäin, niin että asema työmarkkinoilla työntekijöiden suhteen palautuu sille normaalille tasolle, mikä kuuluu ollakin. Se valinnanvapaus työn ottamisesta vastaan pitää olla sillä työnhakijalla. Ja siinä mielessä on järkevää pohtia nyt tätä kokonaisuutta niin, että kyseessä on työntekijän oikeus, kun meillä on tällainen menettely työmarkkinoilla kuin nollasopimusratkaisu.

19.39 **Ville Skinnari sd:** Arvoisa puhemies! Aluksi haluan aidosti kiittää, tämä on ollut todella hyvää keskustelua puolin ja toisin. Työ- ja tasa-arvovaliokunta on isossa roolissa, ja sieltä löytyy onneksi osaamista, koska kuten tässä edustaja Filatov toi esille, laki on ikävä kyllä hieman vanhentunut. Maailma muuttuu nopeasti ja työelämä muuttuu nopeasti, ja siinäkin mielessä on hyvä, että tämän aloitteen kautta käydään tätä keskustelua.

Edustaja Lindtman nosti esille sanan "tuottavuus", ja ihan muutaman sanan sanon tästä, koska Lindtman puhui paljon palvelualan tuottavuudesta. Aika vähän täällä salissa puhumme sitten tuotannollisen teollisuuden tuottavuudesta ja sitä kautta investoinneista. Minuaikin ovat monet nollasopimukset lähestyneet, että voi kun mekin investoisimme, niin saisimme tämän ja tämän asian kuntoon, olisimme silloin kilpailukykyisiä ja silloin minullakin olisi se vakiduuni. Toivottavasti tämä aloite johtaa jonkinlaiseen vakilakiin tai muuhun sellaiseen, että nämäkin keskustelut päättyisivät onnellisesti, koska on ikävä katsoa meillä hyvin kuuluisiakin teollisuuden alan toimijoita, jotka ovat valitettavasti jääneet investoinneissa jälkeen ja samalla osaamisessa jälkeen, ja myös sitä kautta tämä työelämäkään ei ole kehittynyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.